

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Första kammaren.

Nr 22.

Lördagen den 20 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad anhåller härmed om 4 veckors ledighet från riksdagsarbete på grund av sjukdom. Läkarebetyg bifogas.

Saltsjöbaden d. 19/4 1929.

Valfrid Eriksson.

Att riksdagsman *Valfrid Eriksson* på grund av hjärt- och kärlsjukdom är urståndsatt att delta i riksdagsarbetet under närmaste 4 veckorna, varder härmed på heder och samvete intygat.

Saltsjöbaden d. 19/4 1929.

C. G. von der Burg,
leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtanden nr 21—26.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckt motion om lindring i skatten för arv eller gåva, som tillfaller sammanslutning för religiöst-sedligt ändamål. Om lindring i arvsskatten för vissa stiftelser m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 147, hade herr *Wallerius* m. fl. hemställt, att 19 § i förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva måtte i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

19 §.

Klass II. För andel, som på grund av arv eller testamente tillkommer fader, moder, broder (halvbroder), syster (halvsyster), eller broders (halvbroders) eller systers (halvsysters) avkomling eller på grund av testamente akademi, vetenskapligt samfund, allmänt undervisningsverk, stipendiefond eller pensionsanstalt, likasom ock sjuk- eller fattigvårdsinrättning, stiftelse eller sammanslutning för religiöst-sedligt ändamål eller annan from stiftelse.

För andel, som uppgår till 1,000,000 kronor eller därutöver, utgör skatten 15 kronor för varje fulla 100 kronor.

Första kammarens protokoll 1929. Nr 22.

Om lindring
i arvskatten
för vissa stiftelser m. m.
(Forts.)

För den händelse, innan en lagändring vidtoges, spörsmålet funnes böra underkastas en mera ingående utredning, hade motionärerna föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i motionens syfte.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion II: 147 av herr Wallerius m. fl., om lindring i skatten för arv eller gåva, som tillfaller sammanslutning för religiöst-sedligt ändamål, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Bergman, Leander, Hamrin* och *Anderson* i Linköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion II: 147 av herr Wallerius m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville underkasta den i motionen berörda frågan en närmare utredning med beaktande av vad i reservationen anförts samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Herr Bergman: Herr talman, mina herrar! Denna fråga angående s. k. fromma stiftelser har ju varit föremål för behandling av statsmakterna vid åtskilliga tillfällen utan att man dock kommit till något tillfredsställande resultat. Svensk rättspraxis är i detta avseende betydligt snävare än utländsk. Atminstone såvitt jag känner till utländsk rätt, har man där behandlat vad som motsvarar »fromma stiftelser» hos oss mycket liberalare än här. Vad en lekman förvånar sig över, när han börjar studera dessa frågor, är, att just stiftelser för religiöst-sedliga ändamål *icke* skola få räknas till »fromma» stiftelser. Den stora allmänheten torde väl annars i allmänhet ha den föreställningen, att just sådana stiftelser framför allt borde höra under den kategorien, men enligt rådande svensk rättspraxis synes man till de i juridisk mening fromma stiftelserna hänföra allenast sådana, som ha till ändamål att understödja sjuka och fattiga och utöva därmed jämförlig välgörande verksamhet. Det är ju alldeles riktigt, att dessa böra åtnjuta skattelindring, men varför skall man å andra sidan utesluta alla de andra, som vid sidan av sådan verksamhet även fullfölja religiösa syften? Även om man icke anser, att alla av staten erkända religiösa stiftelser äro av den beskaffenhet, att de borde komma i åtnjutande av skattelindring — därom kan det ju råda olika meningar — är i alla fall den praxis, som nu förekommer i detta avseende, sådan, att den leder till uppenbara orimligheter och orättvisor. Detta erkännes också av utskottet, då det säger: »Den höga progression, efter vilken sistnämnda stiftelser hava att erlagga skatt för testamentslott och gåva, kan obestriddligen i många fall medföra obilliga verkningar.» Men i alla fall vill utskottet ingenting åtgöra i saken.

Vi reserverar ha icke utan vidare yrkat bifall till motionärernas förslag, men vi ha ansett, att denna sak är av så pass stor betydelse, att den förtjänar en förnyad utredning med hänsyn till den obillighet och inkonsekvens, som vi ha påpekat i vår reservation och som under diskussionen i frågan ha påvisats. Till fromma stiftelser få ju t. ex. icke räknas evangeliska fosterlandsstiftelsen, svenska kyrkans missionstyrelse, lapska missionen och sjömansmissionen. En stiftelse med ändamål att lämna understöd åt läkarmissionärer och en stiftelse som Svenska Jerusalemsföreningen räknar man icke heller till fromma stiftelser, utan de få efter en oerhört betungande progressionsskala betala skatt på de gåvor, som eventuellt kunna tillfalla dem. Sådana stiftelser som t. ex. en fond till understöd åt behövande änkor efter svenska läkare, en stiftelse med ändamål att åt mindre bemedlade kvinnor uthyra bo-

städer, en fond för vilohem, en fond för hjälpbehövande konvalescenter, en pensionsfond under riddarhusets förvaltning, o. s. v. betraktas däremot som fromma stiftelser och få åtnjuta en högst betydande skattelindring. Men varför skall man så mycket hårdare beskatta t. ex. Svenska Jerusalem-föreningen, vilken just i dessa dagar är aktuell, som herrarna torde ha sett i pressen? Den har dock huvudsakligen till uppgift att upprätthålla ett hem för fattiga spetälska i Palestina och är således en stiftelse för sjukvård. Detta kan icke annat än betraktas såsom en alldeles påtaglig och uppenbar inkonsekvens. Åtminstone för sådana fall borde den utredning vi påkalla kunna medföra en utvidgning av begreppet from stiftelse. Svårt är också att förstå, varför just sjömansmissionen, vars huvudsakliga uppgift för närvarande ju är att utöva social hjälpverksamhet för i nöd eller fara stadda sjömän, skall vara undantagen från den skattelindring det här är fråga om och därigenom handikappas i sin välbehöfliga och gagnande verksamhet.

Här är ju icke meningen att åstadkomma fullständig skattefrihet utan endast att ställa de ifrågavarande stiftelserna i skatteklass II. Enligt den svenska förordningen av den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva skall det finnas fyra olika tariffklasser, och vi avse nu, att de stiftelser jag här nämnt och andra med dem jämförliga skulle få hänföras till tariffklassen II, dit »fromma stiftelser» räknas. För närvarande falla de däremot antingen under klass III eller under klass IV, d. v. s. i senare fallet under den allra högsta skatteklassen.

Ingen har yrkat, att de skola räknas till tariffklassen I, och ännu mindre, att de skola bli fullkomligt befriade från skatt. Emellertid vill jag einra om att i utländsk rätt sådana stiftelser i stor utsträckning äro befriade från skatt och i andra fall åtminstone åtnjuta större skattelindring än i Sverige.

I den norska lagen stadgas: »Av arv, som tilfaller legater, stiftelser, selskaper og foreninger, forsaavidt de alene har almennyttige formål — — — erlegges ingen avgift.» Där har man alltså en synnerligen vidsträckt skattefrihet.

I Danmark är det stadgat, att »af Arv, der tilfalder Staten, Kommuner, Kirker, Foreninger, Selskaber, Stiftelser. Legater og lignende, svares 15 pCt. i Afgift uden Hensyn til Arveloddens Storrelse». Där förekommer således ingen progression, under det man i Sverige har en mycket stark progression.

Enligt den finska lagen uppbares icke skatt för »sådan egendom, som genom testamente eller såsom gåva tillfallit staten eller någon dess inrättning, landskap, kommun, församling, religiöst samfund, barmhärtighets- eller undervisningsanstalt, eller anslagits för folkbildningssyfte eller att användas för vetenskapligt, konstnärligt eller annat inhemskt allmännyttigt ändamål».

Enligt tyska rikets nu gällande lag är skattefrihet tillförsäkrad »legat till inhemska kyrkor, inhemska stiftelser, sällskap, föreningar eller anstalter, som uteslutande tjäna kyrkliga ändamål, så vida de äro juridiska personer, så väl som gåvor till uteslutande kyrkliga ändamål inom tyska riket eller dess skyddsområden».

Svensk rättspraxis är, som sagt, ovanligt sträng i jämförelse med utländsk. Den utländska lagstiftning, som jag nu anför ett exempel på, är av mycket ungt datum, den norska lagen av fjolåret, den finska lagen av 1921, den danska lagen av 1922 och tyska rikets Erbschaftssteuergesetz av 1925. De ha alltså tillkommit under de allra sista åren och motsvara den nu rådande rättsuppfattningen i respektive länder om sådana frågor. Även med hänsyn härtill förefaller det, som om vi skulle ha ganska goda skäl för kravet på en utredning i detta avseende.

Det nuvarande tillståndet är också alldeles säkert icke överensstämmande

*Om lindring
i arvsskatten
för vissa stiftelser m. m.
(Forts.)*

Om lindring
i arvs-katten
för vissa stiftelser m. m.
(Forts.)

med allmänt svenskt rättsmedvetande. Det uppmuntrar icke heller donatorer att ihågkomma ifrågavarande stiftelser med gåvor. Det kan knappast anses vara tidsenligt att bibehålla den snäva gräns, som hittills har upprätthållits i svensk rättspraxis.

Jag ber alltså att för min del få yrka bifall till den av mig samt herrar Leander, Hamrin och Anderson i Linköping avgivna reservationen, vilken går ut på en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville underkasta den i motionen berörda frågan en närmare utredning med beaktande av vad där anförts samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Jag kunde sluta här, men kanske bör jag upptaga en väntad invändning till bemötande för att, om möjligt, slippa ytterligare begära ordet. Jag väntar den invändningen, att riksdagen så sent som i fjol tangerade denna fråga i sammanhang med kommunalskattelagen. Emellertid behandlades ju detta stora lagkomplex huvudsakligen ur vissa större och allmännare synpunkter, under det att en hel mängd detaljer lämnades därhän, därför att man icke hade tid att då ingående sysselsätta sig med dem. Man bibehöll där status quo. Även om det förelåg utredning på en del punkter, ansåg man sig icke då kunna taga någon mera ingående beaktning med dessa specialspörsmål. Detta gällde åtskilliga i och för sig viktiga punkter och i detta förfarande låg visst icke alltid den meningen, att det var bra som det var. Här är ett sådant fall, där man nu har möjligheter till lugnare överbäggande än som var tänkbart under de förhållanden, då alla möjliga frågor kommo på en gång i detta stora komplex.

Jag yrkar, som sagt, bifall till reservationen.

Herr Bårg: Herr talman! Den föregående ärade talaren har uttalat sin förundran över att religiösa samfund icke bruka inberäknas bland dem, som åtnjuta här ifrågavarande skattelindring, och jämföras med fromma stiftelser. Med hänsyn till vanligt språkbruk låter det kanske litet egendomligt, att så pass »fromma» stiftelser som de religiösa rörelsernas icke i skatthänseende betraktas såsom fromma stiftelser. Men om man tänker sig litet djupare in i detta spörsmål, finner man nog, att vissa skäl ha förelegat för att icke beteckna de stiftelser, som man genom motionen vill bereda skattelindring, såsom fromma stiftelser. Man avser tydligen icke i skattelagarna någon speciellt religiös fromhet, utan man menar, att syftet med vederbörande sammanslutning skall vara att öva välgörenhet, barmhärtighet, att utöva en samaritansk verksamhet, som det heter enligt gammalt språkbruk. Detta anses tydligen vara det slag av fromhet, som bör ihågkommas, när det är fråga om skattelindringar. Om nu denna benämning kan vara olämplig, är ju en sak. En annan sak är spörsmålet om en utvidgning av rätten till skattelindringar till ett vidare område än som nu är fallet.

Som man finner av motionen likaväl som av reservationen, syftar motionärens framställning till, att endast religiösa sammanslutningar skulle komma i åtnjutande av en dylik utvidgad skattelättnad. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på följande uttalande i utskottets betänkande: »Den höga progression, efter vilken sistnämnda stiftelser» — d. v. s. de religiösa stiftelser, som man önskar bereda skattelindring — »hava att erlagga skatt för testamentslott och gåva, kan obestriddligen i många fall medföra obilliga verkningar. Enahanda förhållande gäller dock i fråga om åtskilliga andra sammanslutningar och stiftelser, vilka i måhända lika hög grad som stiftelser med uteslutande religiöst sedligt ändamål kunna anses förtjänta av det allmännas uppmuntran. Därest en utvidgning av bestämmelserna rörande skattelindring anses böra komma till stånd, synes densamma därför icke böra begränsas till sistnämnda stiftelser utan

omfatta även andra institutioner och sammanslutningar, som uteslutande avse att främja rent ideella syften, såsom fosterländska, kulturella, välgörande och andra allmännyttiga ändamål.»

För min del får jag lov att säga, att jag rent principiellt icke skulle ha något emot, att det spörsmålet underkastades en omprövning, huruvida icke ett större antal rörelser och sammanslutningar kunde inbegripas i den ifrågasatta skattelättnaden. Men skall något sådant ske, synes man mig svårligen kunna inskränka sig till att *enbart* inbegripa religiösa samfund däri, utan man finge jämväl taga med alla dessa tusentals oegennyttiga samfund, som icke äro religiösa men som otvivelaktigt utöva en lika samhällsgagnande verksamhet som många religiösa samfund. Detta är *icke* beaktat vare sig i motionen eller i reservationen, och därför förefaller det mig, som om man icke på långt när löste detta spörsmål genom att följa reservanterna.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på vad som kanske varit ett av skälen till, att man väjt för att närmare gå in på detta spörsmål, nämligen de svårigheter, som äro förbundna med uppdragandet av en förnuftig gränslinje, om man skall flytta de gamla kända gränspålarna ett stycke. Departementschefen erkände också detta, då han till förra årets riksdag framlade propositionen i kommunalskattefrågan, och därvid yttrade, att det skulle medföra betydande svårigheter och att detta var ett av skälen till, att han icke givit sig närmare in på detta spörsmål. Reservanterna själva tyckas också taga rätt stor hänsyn härtill, ty de äro icke säkra på, att man bör inbegripa ens alla religiösa samfund i denna skattelindring. Bland dem som gå under beteckningen religiösa samfund finns det många variationer, och säkerligen finns det åtskilliga, som man icke skulle vilja godkänna såsom en religiös verksamhet, men som vore förtjänta av att komma i åtnjutande av skattelindring. Detta är endast ett exempel på, hur besvärligt problemet är.

Herr Bergman talade särskilt om tvenne institutioner, om vilka han säger, att det är ofattbart, att de icke kommit i åtnjutande av den skattelindring, som tillerkänts »fromma stiftelser». I fråga om sjömansmissionen har jag inte närmare reda på saken, men jag har ändå på känn, att den icke inbegripits här av den anledningen, att den icke utövar någon speciell sjukvårdsverksamhet utan bispringer sjömännen på annat sätt än genom beredande av sjukvård eller fattigvård, som man ansett vara utmärkande för en from stiftelse. Vad åter Jerusalemföreningen beträffar, torde skälet, såvitt jag är riktigt underrättad, vara, att dess verksamhet utövas utom landets gräns, och att föreningen därför icke anses böra hänföras till de fromma stiftelser, som skola åtnjuta förmånen av lägre beskattning.

Härtill kommer den rent ekonomiska sidan av saken. Jag tror icke, att dylika hänsyn behöva vara avgörande, men det är dock klart, att om man utsträcker skattelindringen till ett betydligt större område än för närvarande, vilket förefaller mig bliva nödvändigt, om man överhuvud skall företaga en ändring här, kommer det givetvis, med det otal sammanslutningar, som finnas, och med de frivilliga understöd, som lämnas till dem, att betyda, kanske icke så utomordentligt mycket men i varje fall åtskilligt ur statsekonomisk synpunkt.

Om man utvidgade begreppet fromma stiftelser, skulle det, som jag nyss sade, i åtskilliga fall bliva besvärligt att avgöra, om man skulle dit hänföra en viss sammanslutning eller icke. Jag kan för kuriositetens skull nämna, att det för några år sedan förekom, att en fackförening önskade bliva befriad från inkomst- och förmögenhetsskatt, och då ingen annan utväg fanns, tog ombudsmannen sig för att söka övertyga vederbörande om, att även denna fackförening var en from stiftelse. Jag menar nu inte, att detta exempel behöver betyda så mycket. Utskottet har emellertid haft en stark känsla av dessa svårigheter, och då frågan så sent som i fjol var under omprövning, har utskottet, ehuru det erkänt, att

*Om lindring
i arvskatten
för vissa stiftelser m. m.*

(Forts.)

*Om lindring
i arvskatten
för vissa stiftelser m. m.*
(Forts.)

det här kan finnas vissa skäl för en ändring, likväl ansett, att de övervägande skälen ha talat emot en skrivelse, i varje fall då denna skrivelse, som jag förut betonat, endast avser religiösa samfund.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Leander: Herr talman! Det kunde nog vara på tiden, att vårt land i fråga om de religiösa sammanslutningarnas beskattning sökte komma i nivå med våra grannländer. Vi ha påpekat i reservationen, liksom herr Bergman även under den muntliga diskussionen framhållit, att dylika sammanslutningar åtnjuta skattelindring eller äro helt befriade från skatt såväl i Finland som i Norge, Danmark och Tyskland. Medlemmarna i dessa sammanslutningar eller föreningar ha ju icke någon ekonomisk vinning av sitt medlemskap, utan om man räknar helt materiellt, ha de endast utgifter. De religiösa föreningarnas verksamhet kräver som bekant mycket avsevärda belopp, och medlen måste huvudsakligen tillskjutas av medlemmarna själva. De ha intet statsanslag, och de begära heller intet sådant, men vad de nu, med rätta tycker man, begära, är, att de åtminstone måtte få åtnjuta viss skattelindring.

Många för att icke säga de flesta av dessa föreningar utöva en omfattande välgörenhet. Även om man, såsom utskottets vice ordförande här gjorde, sätter likhetstecken mellan fromhet i skattelagarnas speciella mening och välgörenhet, fylla de måttet. De anordna bispisning för fattiga människor, de lämna kläder, mat och pengar till behövande, många av dem upprätta vilohem under somrarna för medellösa personer, som äro i behov av rekreation, och åtskilliga av dem ha upprättat barnhem. Tänker man på missionssällskapen, är det ju en regel utan undantag, att de å sina respektive missionsfält hava upprättat sjukhus, skolor och barnhem. För närvarande pågår, såsom vi veta, inom missionssällskapen insamling för att mildra den hemska hungersnöd, som råder bland befolkningen i västra Kina och Mongoliet. Herr Bergman har här talat om svenska Jerusalemsföreningen, som i Betlehem har upprättat ett sjukhem för de olyckliga spetälska där i trakten. Jag har här en uppgift, att det förekommit, att patienternas antal där under ett år uppgått till icke mindre än 2,525. Hemmet förestås av svensk läkare, och till huvudsaklig del är svensk betjäning där anställd. Men denna förening är ingalunda den enda, som ägnar sig åt sjukvårdande verksamhet, utan det göra, som sagt, alla missionssällskap. Att de nu också fullfölja ett rent religiöst intresse, bör väl ändå inte vara någon anledning, varför de i skattehänseende skulle behöva tillhöra den högsta klassen och beskattas enligt den högsta tariffen. Tvärtom bör det enligt min mening vara ett skäl, varför de böra erhålla viss skattelindring, såsom de begära. Ty att de vilja hjälpa människor till både kropp och själ, bör väl ändå räknas dem till favör och uppskattas så pass högt, att de kunna erhålla här ifrågasatt skattelindring.

Nu har ju utskottets vice ordförande här framhållit, såsom för övrigt utskottet gör i sitt betänkande, att det även finnes andra föreningar, som i händelse av en utvidgning av bestämmelserna om skattelindring också borde komma i åtnjutande av sådan. Det har jag för min del ingenting emot. Att det uppstår en viss svårighet att draga gränsen, förstår man nog, men en utredning bör ju kunna klargöra den frågan, och inte är väl ändå problemet svårare, än att en utredning skulle kunna gå i land med dess lösning. Vad de religiöst sedliga föreningarna beträffar, är det ingen svårighet att draga gränsen, ty den ligger redan nu klar.

Herr vice ordföranden har ju också framhållit, att saken prövades i fjol. Det har redan herr Bergman i sitt anförande bemött. Det fanns icke tid då att ägna sig så mycket åt detaljer. En motion förelåg då i andra kammaren med ungefär samma yrkande som den i år väckta, och dåvarande finansministern bemyn-

digade en av motionärerna att öppet i kammaren tillkännagiva, att han fann kravet vara rättvist men att han icke haft tid att fullt penetrera frågan. Nu är det ju tillfälle att göra det genom den utredning, som vi begära, och en sådan har enligt min mening alla fog för sig.

Om lindring i arusskatten för vissa stiftelser m. m.

(Forts.)

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Ekman**: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att man här kommit in på den felaktiga vägen att vilja i motionärernas förslag inlägga något mera än vad de ha avsett; man vill göra frågan större och vidsträcktare, än den i själva verket är. Min övertygelse är, att när riksdagen antog de bestämmelser, som nu gälla i förevarande avseende, var det icke riksdagens mening, att bestämmelserna skulle tolkas så snävt som de i verkligheten ha blivit tolkade. Praxis har — kanhända med ett visst stöd av lagen — blivit så snäv, att den icke godkänner som fromma stiftelser andra än sådana, som avse sjukhjälp eller fattighjälp. Herr Bärge har betygat, att det förhåller sig så — han kallade det för »samaritansk verksamhet», och det är ju ett uttryck, som man kan begagna.

Att man kommit in på denna praxis är måhända en ganska naturlig sak. De tjänstemän, som skola uppbära avgälderna och stämpelbelägga bouppteckningarna, äro helt enkelt benägna att tolka lagen så snävt som möjligt. Ty i händelse de skulle göra tolkningen för vidsträckt och medgiva för stor skattelättnad, följer aktion mot dem med krav på, att de skola betala skillnaden. Visserligen med rättighet för dem att sedan av stärbhusdelägarna taga ut vad de kunna, men utan garanti för dessas betalningsförmåga. Det är klart, att en sådan anordning gör, att alla tjänstemän, som ha att tolka lagen, tolka den ytterligt snävt; och det är också från alla håll betygat att så sker.

Jag tror icke, att det var riksdagens mening att lagen skulle tolkas på det sätt, som sker. Emellertid kan man nu icke komma ifrån denna praxis utan att göra någon förändring i lagen, vilken, som den nu är, är obillig. Utskotet har också betygat, att de nuvarande bestämmelserna »obestriddigen i många fall medföra obilliga verkningar».

Jag tycker därför, att man bör beakta denna sak, och icke utan vidare skjuta den ifrån sig. Skall det fortsätta som nu, kommer lagen att driva allt fler och fler donatorer att enbart inrikta sina donationer på sjuk- och fattigvårdshjälp. Det är ju, som vi veta, i första rummet en statens och kommunernas angelägenhet att lämna sjuk- och fattigvårdshjälp, och det kan väl precis icke vara meningen, att staten på en omväg skall lätta det allmännas bördor för sjuk- och fattigvården genom att driva enskilda donatorer att inrikta sig på sådan hjälp.

Vi ha i Svenska kyrkans diakonistyrelse förmånen att få mottaga många donationer, och vi beklaga mycket den nuvarande anordningen. Det doneras exempelvis till kapellstiftelser; det gäller alltså icke församlingskyrkor utan upprättande av kapell på avlägsna orter, vilka mottagas av befolkningen med stor tacksamhet, då de därigenom någon gång kunna få höra en predikan. Men det är ytterligt svårt att skaffa medel till sådana kapell, och det försvåras ytterligare i hög grad därigenom, att donationer till sådana ändamål beskäras så starkt, som sker genom vår skattelagstiftning.

Vidare ha vi donationer till vilohem, exempelvis för arbetare i den inre missionens verksamhet, i fattigvård och andlig vård. De behöva rekreation, men ha ju i allmänhet mycket små löner, ty de tjäna mera för saken än för lönen. Det finns donatorer, som äro mycket intresserade av att bereda dessa vila och vederkvickelse från arbetet. Men det är här på samma sätt — dessa donationer räknas icke till fromma stiftelser. Det är väl ändå oriinligt, att donationer med sådant syfte skola beskattas på sätt som nu sker.

Om lindring
i arvs-katten
för vissa stiftelser m. m.
(Forts.)

Vidare ha vi stiftelser för frigivna fångar, beträffande vilka det förhåller sig på samma sätt. Det gäller här icke fattiga och icke sjuka, och verksamheten kan därför icke falla under beteckningen fromma stiftelser. Det är stiftelser för att omhändertaga frigivna fångar, när de komma ut från fängelset, och hjälpa dem, så att de icke alldeles värlösa skola komma ut i livet, innan man hunnit skaffa dem sysselsättning och utkomst. Icke heller donationer av detta slag räknas till fromma stiftelser, om de också äro gjorda i fromt syfte. Det finns i själva verket många sådana stiftelser, som borde likställas med eller till och med gå framför sjuk- och fattigvårdshjälp i fråga om skattelindring.

Nu vill jag säga, att det naturligtvis icke är min mening, att, såsom herr Bårg gjorde gällande, skattelindring skall medgivas för alla möjliga vare sig religiösa eller kulturella rörelser. Utan vad man bör avse är en lättnad för de bestämda praktiska ändamål, som åsyftas genom de donationer varom här är fråga. Tar man saken så vidlyftigt, som herr Bårg gjort, medger jag, att det kan uppstå svårigheter. Begränsar man sig däremot till de bestämda fall, som donationerna avse, blir det en helt annan sak. Det är heller icke fråga om fullständig skattefrihet, utan allenast om skattelindring, varigenom dessa donationer skola komma i en lindrigare beskattad klass än den, i vilken de för närvarande stå.

Utskottet förklarar, att betydande svårigheter säkerligen skulle uppkomma vid uppdragandet av en tillfredsställande gräns mellan de sammanslutningar och inrättningar, som borde äga åtnjuta skattelindring, och andra. Ja, denna gräns är för närvarande verkligen icke tillfredsställande, och det är klart att den aldrig kan bli tillfredsställande, om man icke vill göra ett försök att finna en tillfredsställande gräns. Det går icke an att skjuta undan detta spörsmål gång efter annan och icke göra någonting.

Jag tycker att det är en mycket billig begäran, att man beslutar en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att en så begränsad utredning som den jag här talat om måtte komma till stånd. Jag kan icke förstå annat, än att reservanternas förslag kan begränsas till en sådan mindre omfattande utredning, och vill man begränsa sig till en sådan, är jag säker på, att man skall finna en ganska lämplig gräns, vilken icke uppställer ett så snävt villkor, som att stiftelser i detta fall ovillkorligen måste avse allenast sjuk- och fattigvård.

Jag hemställer sålunda, herr talman, om bifall till reservanternas förslag.

Herr Holmgren: Herr talman! Vad som varit avgörande för min ståndpunkt i denna fråga är, att det här gäller sammanslutningar, som propagera för en viss åskådning.

Tänker man på de fromma stiftelser, som utöva sjukvård, är det ju uppenbart, att deras uppgift är att utöva sjukvård, men icke att propagera för vissa åsikter. Men, säger man, det finns också religiösa sammanslutningar, som äro fromma stiftelser i den meningen, att de utöva välgörenhet och sjukvård. Det är ju alldeles riktigt. Men i samma stund de ange sig som religiösa sammanslutningar, meddela de ju också, att de utöva religiös verksamhet för att främja en viss livsåskådning, och det är väl otvivelaktigt, att det i verkligheten också förhåller sig så.

Jag tycker, att om man slår in på den nu föreslagna vägen, kan man komma ett bra stycke för långt. Den tyska lagstiftningen, som motionärerna här ha åberopat, ger en fingervisning om, åt vilket håll ett insläende på den vägen lätteligen kan bära. Det står i motionen om den tyska lagens innehåll, att »med religionssällskapen äro inhemska föreningar likställda, vilka göra till sin uppgift att gemensamt utöva och främja viss livsåskådning». Enligt den tyska lagen äro således inhemska föreningar, som icke äro religiösa samman-

slutningar, men som arbeta för att främja en viss livsåskådning, likställda med de religiösa sammanslutningarna. Och det förefaller mig bli ganska svårt, om vi nu skola följa reservationen, att undgå att komma in på den bog, dit den tyska lagstiftningen kommit. Men då synes det mig, som om fälet skulle vara öppet för allt möjligt. Man kan då, tycker jag, komma hur långt som helst i fråga om medgivanden av skattelindringar för sammanslutningar. Varför skola inte swedenborgare och christianscientister, varför inte chiropraktici och ateister, fascister och kommunister och alla möjliga sammanslutningar, som arbeta på att befrämja en viss livsåskådning, lika väl bli föremål för skattelindring? Man kan ju invända, att det skall vara sådana åskådningar, som man anser vara samhällsgagneliga. Men vem är det som avgör, vad som är samhällsgagneligt i fråga om åsikter? Uppfattningarna om vad som är samhällsgagneligt äro ju förfärligt olika, och de växla också mycket hastigt.

Jag tycker därför, att om man verkligen skärskådar dessa ting, måste man komma till den uppfattning, som herr Bårg för en stund sedan gav uttryck åt, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Kobb*.

Herr Boman: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet anslutit mig till majoriteten, vill jag här gärna omnämna, att mitt första intryck av motionen var, att det fanns ganska mycket fog för den. Det var först när jag närmare började övertänka saken och det under överläggningen blev klart, hur det skulle ställa sig, om man nu gäve sig in på en revision av författningen i det syfte motionärerna avsett, som jag fann, att jag icke kunde ansluta mig till reservanterna.

Såsom redan den förste ärade talaren angav, är det uppenbart, att om i detta fall klassificeringen av de olika grupperna i fråga om stämpelskyldighet skulle ändras, så skulle ändringen ingalunda kunna begränsas till de religiösa stiftelser, som det nu här är fråga om. Det skulle bli nödvändigt att vidtaga en hel mängd ändringar.

Men jag vill också fästa uppmärksamheten på en annan sak. Då nu denna del av stämpelskatten utgör en icke föraktlig del av stämpelmedlen, är det klart, att varje rubning i lindrande syfte till förmån för vissa grupper sannolikt måste föranleda, att riksdagen finge besluta en skärpning i fråga om andra grupper. Dessa medel utgöra så stora belopp, att riksdagen nog icke vill medgiva någon egentlig minskning av denna skattekölla. Och det är ju dock så, att det kapital, det här är fråga om, beskattas endast en gång och sedan i fortsättningen så gott som undantagslöst blir skattefritt. Det är ett skäl att vara försiktig med lindringar på detta område. Jag undantar då naturligtvis den skatt, som utgår till personer — bröstavingar och närmaste släktingar — men där är skatten, sådan som den nu uttages, efter min uppfattning så hög, att den icke gärna kan tåla vid någon skärpning. Då jämförelse här har gjorts med andra länder, kan det vara skäl att erinra om, att man där i många fall har skattefrihet för bröstavingar men mycket hög skattesats för andra arvtagare.

Vidare finns det ett annat skäl, som gör att man måste vara betänksam. Ingen författning på detta område lär kunna skrivas så, att den icke kan bli föremål för olika tolkningar. Det betyder, att när myndigheterna på en ort pålägga en viss skatt för en stiftelse, kan beslutet bli överklagat, och det skall då efter långa vädjanden slutligen avdömas i regeringsrätten. Före fjolårets utökning av regeringsrätten tog avgörandet av ett dylikt ärende c:a sju år. Nu kan man ju räkna med att så småningom komma ner till tre och ett halvt år efter regeringsrättens förstärkning. Men det är ingalunda något lyckligt för-

*Om lindring
i arvskatten
för vissa stiftelser m. m.*

(Forts.)

Om lindring i arvskatten för vissa stiftelser m. m.

(Forts.)

hållande om det skall uppstå osäkerhet, efter vilka grunder en stämpelskatt skall utgå.

De talare, som framfört reservationens yrkande ha framhållit, att just dessa stiftelser äro så utomordentligt förtjänta av skattelindringar. Jag delar i detta avseende den siste talarens uppfattning, att man nog kan leta upp många andra fall, där skattelindring skulle vara lika berättigad.

I den utländska lagstiftningen, som är åberopad i motionen, förekommer vidare alldeles bestämt i flera fall hänvisningar till, att stiftelserna skola vara verksamma inom det egna landet. Båda de institutioner, som reservanterna här tagit upp som exempel, ha ju sin verksamhet utomlands, och den är därför svårkontrollerbar här hemifrån.

Jag har här nu angivit de skäl, som för mig varit bestämmande och som göra, att jag vidhåller den uppfattning, som jag biträtt i utskottet.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **Klefbeck**: Herr talman! Jag är ju, såsom kammaren vet, i ganska hög grad jävig i detta ärende, ty jag har ju ägnat hela mitt liv åt kyrkligt religiös verksamhet. Men jag skulle ändå vilja be, att kammarens ledamöter ville tro, att jag försökt se opartiskt på frågan. Jag skulle då vilja be kammarens ledamöter ägna någon eftertanke åt vad det här verkligen gäller. Då tror jag, att ni alla skola erkänna, att den nuvarande rättspraxis innebär en uppenbar orättvisa och att, som här är sagt förut, det allmänna rättsmedvetandet icke står på samma linje som praxis. Om vi ginge ut bland folket, var som helst i stad eller på land, och frågade medborgarna, om de trodde, att när lagen talar om fromma stiftelser, däri kunde inbegripas även kyrkligt religiös verksamhet, är jag övertygad om, att ni icke skulle upptäcka en enda, som svarade nej på den frågan.

Nu sade herr Bärge, att det kan vara ett vilseledande namn att kalla dessa stiftelser för fromma stiftelser. Det vore icke så säkert, att stiftelserna gjorde skäl för det namnet. Fromt vore endast det som åsyftade fattigvård och sjukvård. Det förefaller mig att man skall ha bra litet reda på den kyrkligt religiösa verksamheten för att icke veta, att i densamma ingår i mycket stor utsträckning just arbete för de fattiga och sjuka. På detta svarar herr Holmgren, att det kan nog vara sant, men jämsides med denna verksamhet bedrivs propaganda för en viss åskådning. Jag undrar, om icke hans argument i denna del mera drabbar vår stora systerkyrka, den katolska kyrkan, som kanske i viss grad förtjänar det omdömet. Men jag undrar, om de, som verkligen känna till den protestantiska kyrkans arbete på detta område, våga säga, att det är konstitutivt för densamma, att den även uti sin verksamhet för fattiga och sjuka bedriver propaganda för sin åskådning.

Jag tycker nog också, att vår ärade professor överdrev i hög grad. Jag fick det intrycket att han behövde göra det för att stärka sin position, men därigenom blir den ju enligt min mening endast försvagad. Man vet ju icke alls, sade han, var man skall dra gränsen, om man nu vill begära en utredning i frågan. Det skulle då kunna komma i fråga, att folk begärde skattelindring också för sammanslutningar av chiropraktiker och kommunister och några andra underliga grupper, som han nämnde. Jag tror, att herr Winberg omedelbart skall ge mig rätt i, att när man vill göra kommunismen misstänkt för religiös propaganda, så slår den nog ifrån sig med båda händerna.

De svårigheter, som äro förknippade med en lagändring i detta fall, ha ju här redan påtalats, och dem förstår jag. Men det är, som man också sagt förut, just därför, som man begär en utredning. Och det vore väl underligt om man inte efter en sådan utredning skulle kunna dra en gräns, så att man även inom den religiöst kyrkliga verksamheten kunde få tillfälle att bereda skattelindrin-

gar åt dess humanitära eller samaritanska verksamhet, eller vad jag nu skall kalla den, och fränskilja det som äsyftar den rena propagandaverksamheten för den egna åskådningen.

Herr talman! Jag skall icke längre trötta kammaren. Jag vill endast för min del förklara, att jag av hela mitt hjärta yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Schlyter, Pettersson, Bjurström, Granström, Tamm, Johan Larsson* och *August Johansson*.

Herr **Boberg**: Herr talman! Eftersom jag begärde ordet omedelbart efter herr Holmgrens anförande fattade några av kammarens ledamöter detta, som om jag uppträdde för att instämma med honom. Men det skulle aldrig falla mig in att instämma med honom efter ett sådant anförande, som han höll i denna fråga. Det var tvärtom egentligen för att bemöta en del av hans framställning, som jag begärde ordet. Nu har emellertid herr Klefbeck gjort detta på ett sätt, som säkerligen inte jag kunnat göra bättre, och därför avstår jag därifrån.

Jag undrar dock vad den frireligiöse landstingsman nere i Göteborgs och Bohus län, som med sin röst bidrog till att sätta in herr Holmgren i denna församling, skulle tänka, om han läste det senaste anförandet och flera andra, som den ärade representanten har hållit, då det gäller det religiösa. Jag vet ju, att herr Holmgren är mycket djärv och mycket självständig och att han förfäktar sina åsikter på sitt eget manér. Men vi andra ha ju också rättighet att säga vår mening därom.

Utskottet har på sidan 3 i sitt betänkande sagt, att den höga progression, efter vilken en del stiftelser ha att erlægga skatt för testamentslott och gåva, »kan obestriddligen i många fall medföra obilliga verkningar». Det erkände också utskottets vice ordförande i sitt anförande. När nu reservanternas icke ha begärt något annat, än att Kungl. Maj:t ville underkasta frågan en närmare utredning, med beaktande av vad som i motionen anförts, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda, tycker jag, att man inte bör motsätta sig ett sådant yrkande. Kungl. Maj:t har ju större förmåga att överblicka och pröva denna frågas särskilda detaljer och kan sålunda, med anledning av denna skrivelse och de uttalanden, som äro gjorda i riksdagen, komma fram med ett förslag, som bättre kan tillfredsställa både den ena parten och den andra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr **Lindhagen**: I utskottets motivering är framhållet, att »enahanda förhållande gäller dock i fråga om åtskilliga andra sammanslutningar och stiftelser, vilka i måhända lika hög grad som stiftelser med uteslutande religiöseddligt ändamål kunna anses förtjänta av det allmännas uppmuntran». Skulle därför en utvidgning böra komma till stånd, säger utskottet, bör den även omfatta dessa andra stiftelser och föreningar. Vidare framhåller utskottet längre fram i sin motivering, att frågan om denna vidgade omfattning varit föremål för en ingående utredning, som lett till, att statsmakterna avslagit alla funderingar i detta avseende, och detta utgör för utskottet en ytterligare grund för dess avståndstagande i det nu föreliggande fallet.

Jag menar nu, fastän jag börjar stå alltmer ensam därom, att ett utskott inte endast skall förmena, att en föreliggande fråga kan man komma ifrån, emedan riksdagen vid något föregående tillfälle avslagit den. Utskottet skall varje gång frågan återkommer säga sin hjärtemening om själva saken. Man kan aldrig främja något framstegsarbete eller åstadkomma någon politisk uppryckning genom att skylla på, att riksdagar eller andra institutioner av det ena eller andra slaget i det förflutna sagt nej.

*Om lindring
i arvsakten
för vissa stiftelser m. m.*
(Forts.)

Om lindring
i arvs-skatten
för vissa stift-
telser m. m.

(Forts.)

Nu vill jag här tala för den vidare omfattningen av utredningen, eftersom den i alla fall bragts på tal. Jag beklagar i högsta grad — min erfarenhet i detta fall är mycket stor — att icke de ideella föreningarna uppmuntras mer än som sker från statsmakternas sida och att man icke bereder dem skattefrihet för donationer, som tillfalla dem, för att de må kunna verka för sitt ideella ändamål. Vart skulle det taga vägen, om icke menige man och folket uppehölle just kulturen i stort och smått genom sin behjärtade strävan i det lilla överallt i landets vinklar och vrår. Statsmakterna kunna icke sköta ruljansen annat än som en stor schablon. Det utformande i detaljer, som den ideella folkrörelsen arbetar för, mäktas icke statsmakterna med, utan det mäktas endast dessa ideella föreningar, spridda över hela landet, med.

Det är vidare klart, att de ideella föreningarna i vår tid icke kunna verka för sina ändamål, om de sakna tillräckliga ekonomiska tillgångar. De ha sina små medlemsavgifter, men de förslå icke långt. De ideella föreningarna ha därför behov av donationer och få de sådana, böra de betraktas såsom givna för ett statens ändamål, vilket de i själva verket äro. Men då passar staten på och hugger för sig en stor del av de donerade medlen och använder dem för andra ändamål, ehuru staten själv saknar förmåga att verka för samma ändamål, som de ideella föreningarna verka för. Att staten sålunda tillägnar sig en del av de donerade medlen, beror enligt min uppfattning på ett fel i konstitutionen och i den rådande uppfattningen om betydelsen av de ideella föreningarnas väsentliga verksamhet i landet.

Detta är icke en sak, som fallit. Denna sak kan dock icke »utredas». Man kan möjligen begränsa utredningen, ty en gräns måste här finnas, men det gäller här viljeyttringar och känslor hos individerna, som äro färdiga och klappade och klara hos oss alla och således icke kunna utredas, allra minst, såsom den siste ärade talaren ville, av Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t gör det ofta sämst av alla, ty Kungl. Maj:t orkar icke med så mycket. Denna sak är en hjärtesak, den utgör själva rötterna av folkets kulturella liv, och regeringen har icke tid att ägna den tillräcklig uppmärksamhet, snarare då riksdagen.

Då jag således, herr talman, nu kommer att rösta för reservationen sker det under den förutsättningen, att ett bifall till densamma drager med sig frågan i hela dess vidd.

Herr Bårg: Herr talman! Jag begärde ordet väsentligen i anledning av herr Klefbeck's yttrande.

Om jag fattade herr Klefbeck rätt, var det hans avsikt, att en skattelindring endast skulle avse kyrkligt religiösa samfund, som utöva en sjukvårdande och därmed jämförlig verksamhet. Om en utvidgning av denna förmån skall ske, tycker jag för min del, att en sådan begränsning är alldeles orimlig. Jag frågar: varför skulle ett sådant samfund, som har en religiös prägel och som utgiver sig för att vara religiöst, få åtnjuta en förmån, som icke skulle tillkomma en annan rörelse, som har precis samma sjukvårdande eller fattigvårdande verksamhet? Kanhända att jag missuppfattat herr Klefbeck's yttrande, men såsom han uttryckte sig måste jag uppfatta det så.

Jag skulle vilja fråga: om ett religiöst samfund upprättar, låt oss säga, ett vilohem eller ett direkt sjukhem och Vita bandet bygger ett annat vid sidan därav — Vita bandet tillhör svenska nykterhetsrörelsen — varför skulle då icke även den senare sammanslutningen få samma förmån som den kyrkligt religiösa sammanslutningen? Jag frågar dessutom: varför skulle icke svenska landsorganisationen, som fått en donation för att upprätta ett vilohem och semesterhem, ett sjukhem i viss bemärkelse, därute på Marholmen få samma förmån som varje religiös sammanslutning? Här håller järnvägsmanaförbun-

det på att planlägga inrättandet av ett vårdhem för långvarigt sjuka. Varför skulle icke denna fackorganisation komma i åtnjutande av samma frihet som ett religiöst samfund? Det meddelades mig i går, att kommunisterna i Norrbotten planlägga inrättandet av ett vårdhem, och varför skulle de icke då bli delaktiga av samma förmån? Intet av allt detta tager reservationen hänsyn till.

Jag menar, att om man skall giva sig in på en utvidgning av detta medgivande, förefaller det mig vara rent orimligt, att man skall begränsa förmånen till enbart religiösa samfund och icke jämväl inbegripa andra samfund av vad slag de vara må, om de driva sådan verksamhet, som i och för sig motiverar en skattelindring. De äro nu *icke* inbegripna i reservationen eller motionen, utan man har där begränsat sig till religiösa sammanslutningar. Jag skulle verkligen vilja ifrågasätta, om man kan tycka, att en framställning till Kungl. Maj:t om en utredning efter dessa linjer skulle innebära någon större rättvisa. Jag har förut givit tillkänna, att jag delar utskottets mening att det kan förekomma obilligheter, men dessa synas snarare förvärras än förbättras genom en klyvning efter den linje, som här föreslås. Om ett sådant spörsmål kommer till utredning, att man skall bereda skattelindring i detta avseende, tycker jag, att man bör göra det icke allenast i fråga om skatt på gåva, utan jag anser att man bör utsträcka utredningen att omfatta jämväl skatt på inkomst och förmögenhet, enär många av dessa samfund, som verka för välgörande ändamål, sällan få några gåvor och därigenom gå miste om skattelindring om denna lindring begränsas till skatt för gåva.

Om sålunda det spörsmålet kommer upp i hela dess omfattning är jag för min del, ifall jag kommer att deltaga i behandlingen av den frågan, villig att på allvar överväga, huruvida det icke skulle vara riktigt — jag har förut varit inne på den linjen — att skattelindringen utsträcker till att omfatta sådana rörelser, som bedriva en så pass samhällsgagnande verksamhet som den svenska nykterhetsrörelsen gör. Men detta spörsmål föreligger icke nu. Det fundamentala, varpå man här byggt, är, att dessa sammanslutningar skola ha en *religiös* karaktär, vilket jag anser vara en orimlig begränsning.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

I herr Bärags yttrande instämde herr *Olsson, Oscar*.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag skall bara be att få säga några ord i anledning av vad som yttrats efter mitt senaste anförande.

Herr Klefbeck framhöll med full rätt, att om man frågar människor, huruvida religiösa sällskap äro att betrakta såsom fromma stiftelser, var och en kommer att svara ja, och det tror jag är riktigt. Men det finnes så många uttryck i våra lagar, som det nutida språkbruket giver en helt annan innebörd än den, som lagen giver dem.

Herr Klefbeck sade vidare, att det icke var riktigt, när jag talade om, att religiösa sammanslutningar driva åsiktspropaganda; det kunde man säga om den katolska kyrkan men icke i nämnvärd mån om våra religiösa sammanslutningar. Jag vill då säga, att när jag talade om, att religiösa sammanslutningar driva åsiktspropaganda, detta icke innebar någon som helst anmärkning. Tvärtom finner jag det tydligt, att det är deras fulla rättighet och skyldighet, ja, till och med deras *uppgift* att göra det. Om religiösa sammanslutningar icke driva åsiktspropaganda eller, såsom den tyska lagen säger, ha till uppgift att gemen-

*Om lindring
i arorskatten
för vissa stiftelser m. m.*
(Forts.)

Om lindring
i arvsskatten
för vissa stift-
telser m. m.
(Forts.)

samt främja en viss livsåskådning, så vet jag icke, vad som konstituerar begreppet. I fråga om religiösa sammanslutningar är det klart, att de måste ha till uppgift att utbreda och främja en viss livsåskådning. Det föreligger sålunda icke något klander från min sida mot religiösa sammanslutningar, utan vad jag sade innebar endast ett konstaterande av faktum, att det måste vara så.

Nu sade herr Klefbeck vidare, att mina farhågor, att det vid ett eventuellt bifall till motionen skulle bli svårt att göra en begränsning beträffande dem, som skulle få skattelindring, vore betydligt överdrivna, och herr Klefbeck framhöll, att kommunisterna icke kunde misstänkas för att driva religiös propaganda. Nej, det har jag icke sagt. Jag har icke talat om *religiös* propaganda i motsats till annan propaganda, utan jag har talat om *åsiktspropaganda*, och att kommunisterna driva propaganda för sina åskådningar är det nog ingen som betvivlar. Man får stora svårigheter att här göra en rättvis begränsning, och det är bara det jag sagt.

Herr Boberg frågade, vad den frisinnade landstingsman, som medverkat till mitt val, skulle komma att tycka när han får läsa vad jag sagt i detta ämne i dag. Ja, jag fattar icke min uppgift som riksdagsman så, att jag har att avlukta, vad mina väljare önska, att jag skall säga, utan jag fattar min uppgift så, att jag efter bästa förstånd och samvete talar vad jag anser vara riktigt, och det tror jag är en bättre ståndpunkt.

Herr Winberg: Herr talman! Herr Klefbeck värdjade till mig att förklara, att kommunisterna icke driva religiös propaganda, och det är jag villig att för kammaren betyga. Men såsom redan blivit anmärkt, har det icke varit fråga om det. Herr Holmgren talade icke om religiös propaganda, utan han talade om dem, »som propagera för en viss livsåskådning», och i det avseendet har jag anledning att säga, att kommunisterna propagera för en livsåskådning, som är minst lika hållbar som den, för vilken svenska statskyrkan propagerar, utan att jag nu närmare skall ingå på den saken.

Det var ett annat uttalande av herr Klefbeck, som förvånade mig. Han förklarade, att den kyrkliga verksamheten icke driver religiös propaganda. Jag måste säga, att detta förvånar mig på det högsta. Visserligen är det känt, att statskyrkans verksamhet icke varit så livaktig under den senare tiden, men om man har den uppfattningen, att mänskligheten i allmänhet blir förlorad för tid och evighet, om den icke anammar den religion, som statskyrkan företräder, synes det vara att mycket litet beakta sin egen uppgift, om man underlåter att bedriva en sådan propaganda. Det skulle aldrig falla oss kommunister in att underlåta det. Om det är så, som herr Klefbeck sade, att den statskyrkliga verksamheten och statskyrkans prästerskap ha sådana underlåtenhetssynder på sina samveten, skulle jag icke vilja vara i deras ställning, från deras synpunkt sett nämligen.

Om man i likhet med herr Lindhagen anser, att alla ideella föreningar böra inbegripas i denna skattefrihet, bör man icke gå den vägen, att man yrkar bifall till reservationen, ty har man varit med om att giva den skattelindring, som där begäres, lär det icke bli möjligt att få in flera ideella föreningar. På den vägen motarbetar man sig själv, enligt min mening.

Till sist vill jag säga, att jag har ingen anledning att blanda mig i vad herr Boberg sade, men jag tror, att det är första gången under min adertonåriga riksdagstid, som jag så öppet hört en person försöka skrämma en annan, därför att denne uttalat en viss åsikt, som icke står i överensstämmelse med den andres åsikt. Huruvida det står i överensstämmelse med de kristligt kyrkliga synpunkter, som man lägger på allt i världen, överlämnar jag till herr Boberg att begrunda i ett lugnt ögonblick. Då herr Boberg fann anledning fråga, vad landstingsmannen skulle säga, när han finge läsa vad herr Holmgren i dag yttrat

i detta ämne, vill jag säga, att man utan att vara elak mot herr Klefbeck skulle kunna draga ut konsekvenserna och fråga: vad skola Stockholms arbetare säga, när de få läsa de instämmanden från alla läger, som kommit deras representant, herr Klefbeck, till del?

*Om lindring
i arvsskatten
för vissa stif-
telser m. m.
(Forts.)*

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag har visst den olyckliga gåvan att endast kunna tala så, att jag blir missförstådd.

Gent emot herr Winberg vill jag säga, att det icke har fallit mig in att säga, att jag icke driver religiös propaganda. Det gör jag varenda söndag, och vill herr Winberg då komma och höra på mig, skall jag söka propagera även visavi herr Winberg.

Att jag icke tog upp den sidan av diskussionen, som rör den ena eller andra åskådningen, för vilka olika grupper propagera, berodde icke på någon begrepps-förväxling mellan åsiktspropaganda och samaritverksamhet, som den blivit kallad, utan jag talade *endast* om den senare och påpekade, om jag icke minnes orätt, att i den blivande utredningen gränsen skulle dragas mellan sådana donationer, som vore givna för åsiktspropaganda och vilka icke borde komma in under skattelindring, och sådana, som gjorts för samaritverksamhet och vilka borde komma in under skattelindring.

Sedan sade herr Bärge, att han icke kunde förstå mitt uppträdande. Jag skulle, enligt hans åsikt, velat begränsa skattelindringen enbart till gåvor, som vore givna till kyrkliga och religiösa sällskap eller för kyrkliga och religiösa ändamål. Jag tror icke, att han skall kunna leta upp en enda bokstav i mitt anförande till stöd för en sådan uppfattning. Det har aldrig varit min mening att skattelindringen skulle begränsas till detta. Men jag hade ingen anledning att tala om de andra, därför att herr Bärge förut hade talat länge och väl om de icke religiösa sammanslutningarna. Och en hel del av dessa åtnjuta redan nu i mycket stor utsträckning skattelindring. Hela mitt anförande gick ut på, att jag icke kunde förstå varför samaritverksamheten skulle *förmenas* att få skattelindring *endast därför, att den utövas av ett kyrkligt religiöst samfund.*

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Bergman: Herr talman, mina herrar! Det är ett vanligt trick, när man vill stjälpa ett förslag, att man försöker draga ut konsekvenserna av detsamma in absurdum. Det förefaller, som om man i någon mån hade gjort sig skyldig till någonting sådant i detta fall. Gärna må det medgivas, att det är svårt att här uppdraga en rättvis gräns, men jag tror icke, att det är omöjligt, och det blir ju utredningen, som får visa, var denna gräns lämpligen bör gå.

Det har här talats om propaganda för vissa åsikter. Jag vill då säga, att visserligen kan det göras gällande, att man bör draga gränsen så, att skattelindring tillfaller endast sådana inrättningar, som utöva sin välgörenhet utan propoganda. Men å andra sidan tror jag, att man i hög grad överdriver faran av den propaganda det i detta fall kan bliva tal om. Huvudfrågan är vilken nytta en stiftelse gör för det allmänna. Nog är det mången bland oss, som icke gillar exempelvis frälsningsarmén i alla detaljer av dess verksamhet, vad angår dess metoder och dess åskådning, och att den driver religiös propaganda kan ju icke förnekas. Men å andra sidan är det nog ingen, som icke erkänner, att det storartade sociala hjälparbete, som denna institution bedriver, särskilt dess s. k. slumverksamhet, har ett stort värde. Människor giva gärna sin skärv och donera till sådan slumverksamhet, därför att de ha en känsla av, att frälsningsarmén på det området gör nytta, att den bidrager till att förbättra människorna, även om de icke i alla avseenden gilla vare sig metoder eller utgångspunkter.

Motionen gäller i varje fall endast sådana religiösa institutioner, åt vilka

Om lindring
i arvskatten
för vissa stiftelser m. m.
(Forts.)

staten ger sitt erkännande. Den öppnar icke dörrarna för vilka under religiöst namn uppträdande strävanden som helst. En mormonförsamling t. ex. skulle alltså icke kunna göra anspråk på den skattelindring här ifrågasättes. Det torde nog knappast erbjuda några oövervinneliga svårigheter att i detta fall uppdraga en av det allmänna rättsmedvetandet gillad och godtagen gräns.

Herr Bårg sade, att man bort utvidga yrkandet till att omfatta *alla* ideella föreningar. Detta vore enligt min uppfattning att gå för långt, man skulle därigenom säkert möta ytterligare betänkligheter. Men å andra sidan medger jag, att åtskilligt talar för en utvidgning även utanför ramen av rent religiösa stiftelser. Orsaken, varför reservanterna icke föreslagit en sådan utvidgning, är emellertid givetvis den att man icke kunnat gå utanför motionens ram. Motionen berör icke detta vidgade område, och reservationen kan icke gå utanför motionens yrkanden. Detta innebär därför icke från vår sida något ogillande av varje tanke på en utvidgning. Men jag vill fästa herr Bårgs uppmärksamhet på att man även inom motionens ram kan få in något av vad han önskade. I motionen står, att till tariffklass II skulle höra följande: akademi. vetenskapligt samfund, allmänt undervisningsverk, stipendiefond eller pensionsanstalt, liksom ock sjuk- eller fattigvårdsinrättning, stiftelse eller sammanslutning för religiöst-sedligt ändamål eller annan from stiftelse. Just i detta begrepp »annan from stiftelse» ha de blivande utredningsmännen möjlighet att komma in på frågan om den visträcktare omfattningen. Vidare vill jag erinra om, att varken i motionen eller i reservationen någonting finnes, som antyder, att det skulle vara fråga om enbart kyrkliga stiftelser.

Slutligen en sak till! Det sades, att orsaken, varför man ej enligt nu gällande rätt kunnat låta t. ex. svenska sjömansmissionen eller Jerusalemföreningen, som ju är en sjukvårdsinrättning (dess huvuduppgift är ju att underhålla det förut här nämnda sjukhemmet för fattiga spetälska), räknas med bland fromma stiftelser, skulle vara den, att de bedriva sin verksamhet *i utlandet*, och man sade — om jag hörde rätt —, att även enligt de utländska författningar, som åberopats, borde verksamheten i fråga vara förlagd till hemlandet. Jag undrar, om inte detta beror på ett missförstånd. Det står, att det skall vara *inhemska* sällskap och stiftelser, och nog måste man väl erkänna, att svenska sjömansmissionen och svenska Jerusalemföreningen äro inhemska stiftelser, låt vara att de utöva sin verksamhet i utlandet. För övrigt ber jag få erinra om vad en föregående talare anför, nämligen att föreningen för frigivna fångar inte heller fått räknas med. Nog måste man erkänna, att det är obilligt och obegripligt. Och där kan man ju icke heller åberopa, att verksamheten ej bedrives i Sverige.

I reservationen ha ju ställts i utsikt två alternativ: antingen att ta saken i vidsträcktare omfattning eller också, om man av principiella skäl ej skulle vara villig därtill, att förtydliga nu gällande lagstiftning så, att sådana stiftelser, som denna lagstiftnings upphovsmän uppenbarligen måste anses ha velat inrymma, men vilka på grund av den snäva tolkningen i gängse rättspraxis nu icke anses kunna inräknas inom begreppet fromma stiftelser, skulle få komma med. Vi mena alltså att man vid en blivande utredning skall ta i övervägande åtminstone det sistnämnda alternativet. Det blir ju Kungl. Maj:ts sak att avgöra, hur långt Kungl. Maj:t vill gå, men det skulle i varje fall på ena eller andra sättet bli en förbättring av det nuvarande förhållandet, som ur det allmänna rättsmedvetandets synpunkt allmänt erkänts vara otillfredsställande. Detta är innebörden av reservationen, till vilken jag fortfarande ber att få yrka bifall.

Herr Ekman: Herr talman! Eftersom svenska sjömansmissionen här kommit på tal, skall jag be att få säga, att den ju är ett uteslutande svenskt före-

tag, som icke tjänar något utländskt ändamål utan avser att hjälpa våra svenska sjömän i främmande hamnar.

Jag begärde ordet i anledning av herr Bärags anförande. Han har tydligen missuppfattat saken, då han säger, att det här är fråga av uteslutande kristligt religiös verksamhet. I den nuvarande lagen talas det i 19 § av förordningen om »sjuk- och fattigvårdsinrättningar», som åtnjuta skattelindring, eller »annan from stiftelse». Det står inte, att det skall vara kyrkliga sjuk- eller fattigvårdsinrättningar utan bara sjuk- och fattigvårdsinrättningar. Om således en donation gives till ett socialdemokratiskt nykterhetsförbund, som herr Bäräg talade om, för sjukhjälp, så kommer detta förbund i åtnjutande av den skattelindring, som motionärernas förslag innehåller, men om däremot donationen gives till samma socialdemokratiska nykterhetssällskap för att hjälpa frivriga fångar, så att de inte skola förfalla till alkoholism och nya brott, så åtnjuter sällskapet icke skattelindring. Hur vill herr Bäräg förklara en sådan motsats? Dessa fall skulle väl likställas om något.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Rydén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medels namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 54.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtan-
de nr 5, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under
riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Första kammarens protokoll 1929. Nr 22.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8 och 9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

*Anslag
till sjukkas-
seväsendets
befrämjande.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till sjukkasväsendets befrämjande, nu 3,330,000 kronor, med 170,000 kronor till 3,500,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 16, av herr *J. E. Berglund* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 29, av herr *M. Andersson* i Igelboda m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i kungl. kungörelsen angående statsbidrag åt sjuk-kassor av den 11 oktober 1920 de i paragraf 1, andra stycket, förekommande orden »söndagar oräknade» samt de senare i samma stycke förekommande orden »och högst 2 kronor samt fortsättningskassa högst 50 öre» måtte utgå.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återropade grunder hemställt, a) att riksdagen måtte höja det ordinarie förslagsanslaget till sjukkasväsendets befrämjande, nu 3,330,000 kronor, med 170,000 kronor till 3,500,000 kronor; samt

b) att herr Berglunds m. fl. och herr Anderssons i Igelboda berörda motioner, I: 16 och II: 29, icke måtte vinna riksdagens bifall.

Herr Berglund: Herr talman, mina herrar! Jag har jämte två andra ledamöter av denna kammare väckt en motion om reglering av statsanslaget till sjukkassorna. Jag betonar särskilt reglering, därför att vad som föreslagits visserligen medför någon höjning i statsbidraget, men denna höjning är så obetydlig, att man inte kan tala om en slutgiltig reglering av detta anslag, som senare kommer att kombineras med en ändring i lagen.

Utskottet har nu avstyrkt motionen, och jag kan mycket väl förstå detta, då ju en kommitté tillsatts för utarbetande av förslag till ny sjukkasselag. I samband härmed kommer givetvis också förslag till ändrade bestämmelser angående statsbidraget att utarbetas, det förstår jag, men det förhåller sig så, att även om man skulle lyckas få färdigt ett sådant förslag till nästa riksdag och detta skulle bli antaget — jag talar nu om den allra lyckligaste eventualitet, som kan inträffa — så dröjer det ändock något år, innan denna lag kan komma i full tillämpning. Under den tid, som då går, gäller alltså den här gamla bestämmelsen, som just inte uppmuntrar sjukkassorna att utveckla sig till det bättre. Man har för närvarande den begränsning i det rörliga bidraget till 2 kronor per år och medlem, som bestämdes år 1910. På den tiden var det

ganska befogat, att ordna saken så, ty då hade sjuk-kassorna ännu i allmänhet inte längre sjukhjälpstid, än att en sådan anordning kunde vara försvarlig. Men sedan har man strävat att utöka sjukhjälpstiden, så att det numera på flera ställen förekommer, att sjukhjälp utgår obegränsad tid och kassorna således samtidigt äro pensionsfonder.

Nu begär jag inte, att staten skall bidra till pension åt sjuk-kassornas medlemmar, men för sådan längre tids sjukhjälp, som verkligen förekommer och som dessa kassor utbetala, borde de vara bättre tillgodosedda än vad de kassor äro, som utbetala endast 13 veckors eller 90 dagars sjukhjälp för ett och samma sjukdomsfall. Jag ber också att få tillkännage, att jag delar statsutskottets uppfattning i det avseendet, att man inte skall lämna ett högre statsbidrag till sjuk-kassorna, förrän dessa ha omorganiserats, så att de kunna fylla vissa sociala uppgifter, som man kan fordra av dem, t. ex. att allmänt genomföra längre tids sjukhjälp, införa moderskapshjälp, åtaga sig sjukvårdsverksamhet, utöva kontroll över andra sociala inrättningar, såsom riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen m. fl. När sjuk-kassorna hinna bli ordnade så, böra de naturligtvis tilldelas ett åtskilligt kraftigare bidrag än vad nu är fallet. Sedan tretton, fjorton år har emellertid pågått en verksamhet, som avsett utarbetande av nytt förslag till sjuk-kasselag, ehuru det ännu icke lyckats att få det antaget av riksdagen. Det är också därför man ute i landet börjar undra, om det någonsin skall gå att komma till ett bättre resultat. Man har börjat tvivla på riksdagens vilja att göra något, och då är det, tycker jag, inte så trevligt, att man även nu skall finna, att det här lilla, som inte rör sig om mer än en halv miljon, också skall avslås, ehuru väl det bara avser en ringa reglering.

Jag skall inte uppta tiden längre. Jag förstår ju, att det är lönlöst att gå emot statsutskottet, då det är enhälligt, men jag finner i alla fall kravet så berättigat, herr talman, att jag anser mig böra yrka bifall till min motion.

Herr Carlsson, Carl: Herr talman! Jag kan i stort sett ansluta mig till de synpunkter, som ha framförts av herr Berglund, men det är ju också riktigt, att som frågan nu ligger till, när sjuk-kasserörelsen är föremål för en förnyad utredning, har det varit svårt för utskottet att tillmötesgå motionärernas framställning i nu ifrågakvarande avseende. Jag vill endast rikta en vördsam vädjan till herr statsrådet, att, därest det icke blir möjligt att under den närmaste tiden få frågan utredd, så att den kan komma före vid nästa års riksdag, det likväl må beredas möjlighet att erhålla större understöd till sjuk-kasserörelsen än det, som nu utgår, ty det torde vara obestriddigt, att det icke bara är önskvärt, utan fullt berättigat att biträda de synpunkter, som här motionsvis ha framkommit.

Jag ber sålunda, herr talman, att med hänsyn till frågans nuvarande läge få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle, med bifall till de i ämnet väckta motionerna, i övrigt bifalla utskottets hemställan; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 17—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

*Anslag
till sjukkas-
seväsändels
befrämjande.
(Forts.)*

Punkterna 46—52.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 53.

*Ang.
statsbidrag
till kustsana-
toriet Apel-
viken.*

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å herrar Wahlmarks och Anderssons i Falkenberg m. fl. motioner I: 65 och II: 138 samt herrar Kropps och Nilssons i Kristianstad och Borggrens motioner I: 35 och II: 60, i vad desamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag,

a) till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,175,000 kronor,

b) medgiva, att från anslag till nämnda ändamål finge av Kungl. Maj:t beviljas

till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn för utförande av vissa byggnadsarbeten vid kustsanatoriet Apelviken ett bidrag av högst 17,750 kronor,

till föreningen för skrofulösa barns vård för utförande av vissa arbeten m. m. vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra ett bidrag av högst 9,500 kronor, samt

till föreningen för vård av skrofulösa barn vid havskuranstalt för utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. vid Styrso kustsjukhus ett bidrag av högst 223,987 kronor; ävensom

c) föreskriva, att nämnda bidrag skulle utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter gällande grunderna och på de närmare villkor i övrigt, som kunde av Kungl. Maj:t bestämmas, med iakttagande likväl, att omfördälda bidrag för arbeten vid Styrso kustsjukhus finge uppbäras med ett belopp av 100,000 kronor, sedan enligt medicinalstyrelsens prövning minst hälften av arbetena utförts och det vid besiktning, verkställd genom styrelsens försorg, ådagalagts, att utförandet skett i huvudsaklig enlighet med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1929 förordat förslag, samt med återstoden eller högst 123,987 kronor efter det arbetena blivit i sin helhet fullbordade samt genom medicinalstyrelsens försorg avsynade och av styrelsen godkända, dock tidigast efter ingången av budgetåret 1930/1931.

I de likalydande motionerna nr 65 i första kammaren av herr *C. P. Wahlmark* och nr 138 i andra kammaren av herr *A. Andersson* i Falkenberg m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn för utförande av vissa byggnadsarbeten vid kustsanatoriet Apelviken bevilja ett bidrag av 35,500 kronor.

I de likalydande motionerna nr 35 i första kammaren av herrar *M. Kropp* och *J. Nilsson* i Kristianstad och nr 60 i andra kammaren av herr *L. Borggren* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att under punkt 27 i femte huvudtiteln höja anslaget till Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra från av Kungl. Maj:t föreslagna 9,500 kronor till 17,890 kronor, d. v. s. med 8,390 kronor — som utgjorde hälften av kostnaden — för inköp av omformaraggregat jämte flyttning och utökning av dithörande instrumentering.

Herr Wahlmark: Herr talman! I den motion, som jag väckt rörande storleken av statsbidraget till vissa arbeten vid Apelvikens kustsanatorium, har jag angivit, att det belopp, som medicinalstyrelsen föreslagit, torde stå mer i överensstämmelse med det beslut, som riksdagen föregående år fattade rörande statsbidrag till våra kustsanatorier, än vad den av Kungl. Maj:t föreslagna summan gör. Jag syftade därvid på utförande av ett visst arbete vid Styrso kust-

sanatorium, vartill riksdagen föregående år beviljade medel. Även där hade Kungl. Maj:t föreslagit, att endast halva kostnaden skulle utgå som statsbidrag, medan däremot statsutskottet förordade och riksdagen sedermera beslöt, att hela kostnaden för arbetets utförande skulle täckas med statsmedel.

Enligt min mening föreligger i nu förevarande fall precis samma skäl för att hela kostnaden skall täckas medelst statsbidrag, allrahelst som därmed det maximibelopp, riksdagen uttalat sig för som byggnadsbidrag till våra sjukhusinrättningar, däri inberäknat våra kustsanatorier, det oaktat icke komme att överskridas. Det är inte halva byggnadskostnaden man därmed kommer upp till och icke heller det fastställda maximum av 2,000 kronor per säng som skulle uppnås, däri genom att bidrag lämnades till hela kostnaden för det ifrågasatta byggnadsarbetet.

Byggnadskostnaden för Apelvikens kustsanatorium uppgår till något över två miljoner kronor. Statsbidrag skulle sålunda kunna utgå med omkring en miljon. Antalet platser vid Apelvikens kustsanatorium är 513. Efter 2,000 kronor per säng kan man också efter denna beräkningsgrund komma till ett statsbidrag av cirka en miljon kronor. Det hittills erhållna statsbidraget uppgår i runt tal till 850,000 kronor, och därför skulle man kunna säga, att kustsanatoriet hade ungefär 150,000 kronor att fordra. Ett belopp på 17,750 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit skulle således mycket väl kunna givas, utan att man därmed på något sätt överskrede vad riksdagen förut uttalat vara maximum i statsbidrag.

Då jag kommit att ägna intresse åt, huru vården av dem som lida av s. k. kirurgisk tuberkulos handhaves, vill jag dessutom, när jag nu har ordet, yttra några ord därom.

Jag tror för min del, att statsmakterna hitintills icke tillbörligt beaktat denna synnerligen behjärtansvärda del av vårt sjukvårdsväsende. Den har från början omhänderhåfts och ombesörjes huvudsakligast allt fortfarande av enskilda föreningar på västkusten. Dessa ha från början inriktat sig på förebyggande av tuberkulos genom öppnande av sjukhem för skrofulösa barn. I samma mån som denna verksamhet utvidgats har inte möjlighet funnits att utan statsbidrag kunna fortsätta verksamheten och hädanefter böra statsmakterna ovillkorligen träda hjälpende till i större omfattning än förut. Vissa ombyggnadsarbeten vid våra kustsanatorier föreslogos föregående år; förslaget beträffande Styrös kustsanatorium förelades då också riksdagen men blev ej godtaget. Det har nu i år blivit framlagt av Kungl. Maj:t samt godkänt av utskottet. Däremot ha de planer, som från Apelvikens kustsanatorium blivit framlagda, icke ansetts böra upptagas i år. Kungl. Maj:t har hemställt, att saken skulle få anstå till ett kommande år och att då en fullständig plan skulle framläggas. När denna plan framlägges och dessa ombyggnadsarbeten då skola komma till utförande, så är det givetvis av vikt, att hänsyn tages till, hur många vårdplatser det överhuvud behöves här i landet för dessa sjuklingar. Om jag icke är fel underrättad, förekommer i den utredning, som Nationalföreningen mot tuberkulos nu har slutfört och avlämnat till socialministern, en uppgift om, att cirka 2,000 dylika platser skulle vara erforderliga. För närvarande finns det inte mer än i runt tal 1,000 sådana, av vilka på Apelviken c:a 500, på Barkåkra 200, på Styrös något över 100 och dessutom ett fåtal platser på åtskilliga andra håll i landet. När en dylik plan för ombyggnadsarbetet skall upprättas, borde det därför vara skäl att även ta hänsyn till, huruvida icke ytterligare sjukhusplatser borde beredas, inte på västkusten, utan kanske mera spridda över landet, för tillgodoseende av det behov, som här faktiskt gör sig gällande.

Man kan också säga, att därutöver finnes ett annat behov, som borde tillgodoses, och det gäller utbildningen av erforderligt antal läkare. Det förhåller

Ang.
statsbidrag
till kustsana-
toriet Apel-
viken.
(Forts.)

Ang.
statsbidrag
till kustsana-
toriet Apel-
viken.
(Forts.)

sig på det sättet, att med det begränsade antal platser, som finnes, och den mängd ansökningar, som ligga inne, måste utskrivningen av de återställda patienterna ske så fort som möjligt. Recidiv kan mycket lätt inträffa, och då ha dessa sjuklingar, som ju komma från alla delar av landet, inte möjlighet att återvända till det sjukhem, där de vårdats, utan måste intagas på ett närbeläget sjukhus. Att det då inte finnes speciellt utbildade läkarkrafter för att taga hand om dessa patienter är en brist, som måste avhjälpas.

Jag har velat nämna detta nu med hänsyn till vad som kan tänkas föreligga från regeringens sida nästkommande år, då denna plan skall framläggas för riksdagen. Jag får i det sammanhanget uttrycka min tillfredsställelse över utskottets yttrande, att det förväntar, att ett förslag skall komma fram angående dessa ombyggnadsarbeten, som jag tidigare omnämnt, till nästa års riksdag.

Då det icke föreligger någon reservation i fråga om min motion och det sålunda skulle vara utsiktslöst att komma med något yrkande, har jag heller intet sådant att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt.

Punkterna 54—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
resebidrag
åt patienter
vid radium-
hemmet i
Stockholm.

Punkten 58.

Med tillstyrkan av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte höja det ordinarie förslagsanslaget till bidrag till resor för vissa patienter vid radiumhemmet i Stockholm, nu 45,000 kronor, med 15,000 kronor till 60,000 kronor.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Det gäller här ett anslag för bidrag till resor för medellösa patienter till radiumhemmet i Stockholm. Anslaget utgick första gången 1921 med 15,000 kronor, under budgetåret 1926/27 med 25,000 kronor, under budgetåret 1927/28 med 30,000 kronor, för budgetåret 1928/29 med 45,000 kronor och nu begäres för detta ändamål 60,000 kronor. Det utgående anslaget har alltså sedan budgetåret 1927/28 stegrats till det dubbla, från 30,000 till 60,000 kronor.

Om man vill leta efter grunderna, varför ett statsbidrag kan anses vara önskvärt för detta ändamål, kan man se det i statsverkspropositionen år 1927, där det om Cancerföreningen i Stockholm, som är ägare till detta radiumhem, anföres, att föreningen har till uppgift, jämte kräftsjukas behandling, att befrämja det vetenskapliga studiet av denna sjukdom. Det är tydligt, att det är dessa viktiga uppgifter, som äro anledningen till att staten har ansett sig böra understödja denna verksamhet å radiumhemmets klinik och poliklinik, och det torde väl också vara dessa ändamål, som äro orsaken till att man vill lämna anslag till fattiga sjuka, så att de kunna få resa dit och få den behandling för sin kräfte, som de icke kunna få på annat håll. Såvitt jag kan förstå, är det sålunda den omständigheten, att det vid radiumhemmet i Stockholm finnes ett mycket stort radiumförråd, vilket knappast finnes på annat ställe i riket, åtminstone inte i jämförlig omfattning, som gör, att det är viktigt för fattiga kräftsjuka att få möjlighet att resa till Stockholm för att få behandling. Men nu är det så, att det utom denna behandling av kräftsjuka vid radiumhemmet också bedrivs en annan, mycket vidlyftig verksamhet, som omfattar alla möjliga andra sjukdomar och som i avseende på patientantalet är ofantligt mycket större än behandlingen av kräftpatienter.

Jag påpekade detta i debatten vid 1927 års riksdag. Nu är det tydligt, att det är fullt berättigat med statsanslag för att möjliggöra för fattiga kräftsjuka att resa hit. Däremot frågar man sig, om det kan vara något statsintresse, att det också finnes anslag beviljat för att underlätta för alla andra sjuka att resa till radiumhemmet. Såvitt jag kan se, finnes det icke några bestämmelser om att bidraget är begränsat till cancerpatienter, och det användes heller icke så, utan lämnas även till patienter, behäftade med andra sjukdomar än kräfta, för deras resor till radiumhemmets poliklinik.

Det är således, såvitt jag förstår, alldeles tydligt, att medlen delvis användas för ett syfte, som icke varit riksdagens mening från början och som ligger utanför kräftbehandlingen. Jag påpekade även detta i kammaren 1927. Jag kan icke annat än ha den uppfattningen, att det är mycket tvivelaktigt, att det är ett statsintresse, att också alla andra sjuka skola få sina resor till radiumhemmet bekostade. En hel del av dessa sjukdomsfall kan lika väl behandlas på andra ställen, och i fråga om vissa av dem kan man säga, att den omständigheten, att det utgår statsbidrag för resor till radiumhemmet, är rätt ofördelaktig för de staten tillhöriga sjukhus, där samma slag av sjuka vårdas, således t. ex. vid karolinska institutets medicinska klinik här i Stockholm, där man inte har samma rättighet och där undervisning bedrivs och behandling av dessa många olika slags sjuka likaväl kan ske. Jag påpekade också detta i debatten år 1927. Om man begränsar resebidragen till sådana sjukdomsfall, för vilkas behandling det är av stor vikt, att patienterna komma just till radiumhemmet, kanske inte den ofantliga stegring i anslaget, som inträtt här, skulle varit behövlig. I alla fall anser jag, att en utredning av denna fråga ovillkorligen är av behovet påkallad.

Jag har intet yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 59—79.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkterna 81—85.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 86.

Lades till handlingarna.

Punkterna 87—90.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 91 och 92.

Lades till handlingarna.

Punkterna 93 och 94.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inredning och utrustning av de för den fysiska institutionen avsedda lokalerna i tekniska högskolans byggnad vid Valhallavägen m. m.;

*Ang.
resebidrag
åt patienter
vid radium-
hemmet i
Stockholm.
(Forts.)*

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under eklestiastikåret 1929/1930 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 52, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster;

nr 54, i anledning av väckt motion angående ökning av läroverkslärares tjänstgöringsskyldighet;

nr 55, i anledning av väckta motioner om viss jämkning i bestämmelserna rörande övergång från sjuårig folkskola till realskola m. m.;

nr 56, i anledning av väckt motion angående avlyftande från Norrbottens läns landsting av kostnaderna för undervisningen vid Tornedalens folkhögskola i Övertorneå;

nr 57, i anledning av väckt motion om anslag till restaurering av Ore församlings kyrka;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa domsagor i Västernorrlands län;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; samt

nr 60, i anledning av väckt motion angående beredande åt kammarskrivaren Eric Alm av viss förmån i avlöningshänseende.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion, I: 159, rörande tillämpning av stängselförordningens § 5 mom. 3.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 159, hade herr *Johan Johansson* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan tillämpning av stängselförordningens § 5 mom. 3, att den ytterligare begränsning av markägarens rätt, som skett genom kungörelsen den 15 januari 1926 angående Älvsborgs län, upphävdes.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att ifrågakvarande motion, I: 159, icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Larsén* och *Larsson, J. A.*, som ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att första kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i kungörelsen av den 15 januari 1926 angående inskränkning i betesrätt å ohägnad mark inom Älvsborgs län, som skall anses vara till gemensamt mulbete upplåten, att betesgången för nötkreatur finge årligen inträda den 1 juni.

Herr Larsén: Vi minnas kanske alla en tid, då staten inköpte jordegendomar och domänstyrelsen av levande intresse för skogen planterade åkerfälten

med skog. Den tiden är väl nu förbi, men det finns institutioner, som fortfarande äga ett levande intresse för skogsodling. Till dessa hör skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län, som särskilt har ett brinnande intresse för skogsväxten på småbrukarnas betesmark. Redan år 1911 lyckades man få till stånd särskilda, inskränkande bestämmelser i fråga om betesrätten för Älvsborgs län. Därefter vilade förbudsarbetet i tolv års tid, men i samband med skogslagen av år 1923 stadgades, att Kungl. Maj:t ägde rätt att föreskriva ytterligare inskränkningar i betesrätten, då lokala myndigheter särskilt begärde det för ett visst län. Redan sex veckor efter lagens utfärdande var skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län redo att begära en ytterligare inskränkning, som man närmast tänkte sig skulle gå så långt, att all betning på skogsmark skulle förbjudas. Så långt gick inte förslaget i verkligheten. De lokala myndigheterna, länsstyrelsen och de båda hushållningssällskapen, sade ja och amen och domänstyrelsen sade sammalunda. Men småbrukarna i länet voro inte hörda. 300 av dem begärde i skrivelse till Kungl. Maj:t, att en sådan förordning som den ifrågasatta inte måtte utfärdas. De förklarade, att de skulle lida en ofantligt stor skada därav i sin jordbruksnäring. De fruktade, att de skulle komma på obestånd, om en kungörelse av den omfattning som ifrågasattes bleve utfärdad. De kunde också hänvisa till yttranden av fullt sakkunniga personer. Jägmästaren i Dalslands revir samt överjägmästaren i västra distriktet, som visserligen ur skogsvårdssynpunkt ansågo sig kunna biträda förslaget, förklarade, att en inskränkning i betesrätten, sådan som den ifrågasatta, skulle för småbrukarna inom länet vålla mycket betydande svårigheter, då de för sitt uppehälle voro i behov av den lilla utökning av kreatursstammen, som skogsbetet kunde medge.

Förordningen utfärdades emellertid med någon begränsning i det ursprungliga kravet år 1926. Enligt denna förordning är allt betande på gemensam betesmark förbjudet i Älvsborg län, ifråga om får, getter och hästar under hela året samt ifråga om nötkreatur under årets förra hälft.

Kungörelsen trädde i kraft den 1 januari 1928 och har således nu gällt omkring ett år. Den har vållat mycket betydande olägenheter. Befolkningen känner svårigheterna, och därför har man på 77 platser i länet lyckats komma till överenskommelse om betesmarkens utnyttjande, varigenom man försatt den kungl. förordningen ur kraft, naturligtvis inte utan laglig rätt utan i den ordning, som förordningen medger. Detta innebär, att alla delägare i en viss betesmark gemensamt skola begära förordningens sättande ur kraft. Det är lätt förklarligt, att i ett beteslag, där en större jordägare har del, denne ofta sätter sig emot en sådan överenskommelse, därför att för honom, som har betydande inägor, skogsbetet inte har någon särdeles stor betydelse. Om det inte vore så, att en enda ägde veto gentemot alla de andra, så skulle sådana överenskomelser vara mycket talrikare.

Motionären i den föreliggande frågan gör sig nu till tolk för alla dessa småbrukare, vilka äro i synnerligen hög grad beroende av att en ändring kommer till stånd. Motionärens yrkande går ut på att förordningen av 1926 skall upphävas och endast de inskränkningar, som stadgades i förordningen av 1911, skola bli gällande. Utskottet har inte kunnat biträda motionärens uppfattning, och jag har inte heller funnit anledning att helt och hållet instämma i hans yrkande. Men det synes mig i varje fall, som om en liten uppmjukning av förordningen borde ifrågakomma. Jag har därför i en reservation hemställt om sådan ändring i förordningen, att betet på gemensam betesmark skulle få påbörjas i fråga om nötkreatur redan den 1 juni.

Jag befinner mig i detta fall enligt min bestämda uppfattning på en fullt hållbar grund. Min egen uppfattning är grundad på iakttagelser, som jag gjort på olika orter och som klart och tydligt visa, att om betesdjuren utsläppas på

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.

(Forts.)

*Ang. rätten
till bete å
ohägnad mark
inom Älvs-
borgs län.*
(Forts.)

betesmarken så tidigt på våren, att betestillgången är ringa, så åstadkomma de skada, men om särskilt nötkreaturen, som äro minst farliga, utsläppas först sedan betestillgången är riklig, så göra de inte någon skada på barrträdsplantorna. Jag har också förfrågat mig hos en hel del småbrukare i andra landskap än Västergötland och fått höra, att deras egen mångåriga erfarenhet överensstämmer med vad jag här har sagt. De finnas, som till och med påstå, att, försåvitt det gäller nötkreatur, deras utsläppande på betesmarken i vissa fall är till bestämd nytta, i det de avbeta en del gräs, som annars skulle växa upp och i många fall förkväva de uppväxande plantorna, och att de dessutom göra den nyttan att de trampa ner frön i marken, vilka annars skulle bli liggande på växtäckets yta och således aldrig komma att gro. Min uppfattning har blivit ytterligare bestyrkt av ett par arrendekontrakt, som i samband med ett annat ärende förelågo på riksdagens bord under förra veckan. Det förekom nämligen i handlingarna två arrendekontrakt, utfärdade av en godsägare, som är mycket känd både i Södermanlands län och i Skåne för sitt stora skogsvårdsintresse, vilket är så stort, att han ibland avhyser arrendehemman för att plantera skog på åkermarken. Han har i dessa kontrakt inte i något fall inskränkt betesrätten utom så till vida, att han föreskriver, att får inte få släppas ut på betesmark tidigare än den 15 juni. Fåren äro ju egentligen de, som äro de värsta förödarne.

Då jag nu går att yrka bifall till min reservation, hoppas jag, att alla de i denna kammare, som ständigt föra det betryckta jordbrukets talan, nu måtte tänka även på småbrukets intressen och biträda reservationen. Jag yrkar således, herr talman, bifall till min vid utlåtandet fogade reservation.

Herr Julin, Teodor: Den ärade reservanten började sitt anförande med att räkna upp några institutioner, som han betecknade som särskilt skogsvårdsintresserade, och han kunde ha fortsatt med att även räkna upp Kungl. Maj:t och riksdagen, ty Kungl. Maj:t och riksdagen ha ju gemensamt stiftat den skogsvårdslag, som är den egentliga orsaken till att vi nu behöva debattera denna fråga, den skogsvårdslag alltså, som antogs 1903 för att sedan i ytterligare skärpt och förbättrad form förnyas 1923. Statsmakterna ha i detta fall haft att väga mot varandra skogsvårdssynpunkterna och boskapskötselsynpunkterna och ha stannat för att i främsta rummet sörja för skogsvårdssynpunkterna. Man måste nämligen i det stycke det här gäller stanna för den ena synpunkten och låta den andra träda något åt sidan. Om man vill få till stånd en rationell skogsvård och särskilt främja återväxten av skogen, måste man se till, att boskapskötseln inte medgives rätt till skogsbete även under tider, då betandet å skogen medför fara för skogens återväxt. När skogsvårdslagen antogs, ansåg man sig emellertid inte kunna i lagen inskriva bestämda föreskrifter om hur denna sak skulle regleras. Förhållandena äro ju helt olika i olika delar av vårt långa land, och därför fann man det nödvändigt att för varje särskilt län träffades särskilda bestämmelser.

Nu får jag ju erkänna, att det naturligtvis kan förefalla rätt egendomligt och kan vara värt en stunds uppmärksamhet att, som motionären har påpekat, Älvsborgs län ensamt av alla län sett sig nödsakat att skaffa sig en kungl. förordning, som förbjuder att beta nötboskap på skogsmark före en viss dag, nämligen den 1 juni. Men det har naturligtvis skett efter en grundlig prövning. Saken har prövats i de olika länen, och i Älvsborgs län ha de myndigheter, som i denna sak varit kompetenta, kommit till det resultatet, att, för att inte äventyra skogsvården, speciellt den särskilda skogsvård, som säkrar skogens återväxt, måste man gå in för rigorösa bestämmelser. Dessa ha nu varit i kraft inom Älvsborgs län sedan den 1 januari 1928 — jag ber herrarna lägga märke till detta datum — då förbud utfärdades att beta boskap på skogsmark före

den 1 juli. När ett sådant förbud inte varit behöfligt i andra län, har det helt säkert varit därför, att skogsvårdskulturen, där står något högre och har kommit något längre än i Älvsborgs län. Man aktar sig i allmänhet för att släppa ut djuren på bete i skogen på tid, då deras vistande där kan vara till någon skada för skogens återväxt.

Det framgår till fullo av vad vi anfört i utskottsutlåtandet, hur noga saken blivit utredd, och då, som jag sade, denna förordning inte varit i kraft längre än sedan den 1 januari 1928, vore det orimligt att, redan nu, innan man har någon nämnvärd erfarenhet av vad den innebär, börja fundera på att ta bort den. Jag tror, att utskottet anfört alldeles tillräckligt starka skäl för att man nu bör ställa sig avvaktande, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson, Johan: Herr talman, mina herrar! Såsom man finner av föreliggande betänkande hava hithörande spörsmål kommit att framföras och särskilt denna motion kommit att väckas på grund av de hårda bestämmelser i fråga om bete på gemensam skogsmark, som äro gällande inom Älvsborgs län.

Inom detta län gäller beträffande betesrätt å ohägnad mark, som skall anses vara till gemensamt mulbete upplåten, kungl. kungörelsen av den 15 januari 1926. Då den ärade föregående talaren inte närmare gått in på hur denna kungörelse tillkommit, skall jag lämna en kortare redogörelse för den egentliga anledningen till att sådana särbestämmelser på detta område utfärdats särskilt för Älvsborgs län. Nämnda kungörelse innehåller, att gemensamma ohägnade betesmarker i Älvsborgs län fridlysas från betning utom av får och getter även av hästar och nötkreatur, hästarna under hela året och nötkreaturen före den 1 juli varje år. Endast om samtliga delägare skriftligen och för högst fem år i sänder annorlunda överenskomma, kan detta förbud sättas ur funktion. Jag nämnde, att denna kungörelse och dess hårda bestämmelser äro utan motsvarighet i något annat län. Bestämmelserna ha tillkommit på framställning av länets skogsvårdsstyrelse. Det är visserligen riktigt, att länsstyrelsen, landstinget och de båda hushållningssällskapens förvaltningsutskott principiellt tillstyrkt bifall till bestämmelserna ur skogsvårdssynpunkt men samtidigt erinras också i yttrandena, att en inskränkning i betesrätten måste medföra allvarliga svårigheter för en stor mängd jordbrukare, som för sin utkomst äro beroende av den något ökade djurbesättning skogsbetet möjliggör.

Jag tillåter mig också här att anföra Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskotts yttrande, som avgavs den 12 december 1923. Förvaltningsutskottet yttrar däri följande: Skogsvårdsstyrelsens fordran, att samtliga delägare i en samfälld betesmark skola vara ense om vidhållande av rätten till bete för att undantag skall beviljas, synes obillig och gör delägarnas självbestämmingsrätt illusorisk. Det skulle också på många håll inom hushållningssällskapets område försvåra, ja äventyra existensmöjligheterna för många egnehemsägare och mindre jordbrukare. Utskottet ansåg sig ej kunna tillstyrka skogsvårdsstyrelsens framställning utan vissa ändringar och modifikationer, däribland att den skriftliga överenskommelsen icke skulle förnyas varje år utan gälla fem samt en övergångstid på tre år.

Älvsborgs läns norra hushållningssällskap tillstyrkte framställningen utan reservation, vilket visar, hur olika man uppfattar frågan inom den södra delen av länet — jämför det av Älvsborgs läns södra hushållningssällskap avgivna yttrandet — och inom den norra. Inom sistnämnda del av länet har man betraktat detta spörsmål ensidigt ur skogsvårdssynpunkt och skogsägarsynpunkt och fullständigt förbisett, hur dessa skärpta bestämmelser komma att verka ur jordägarsynpunkt, det vill säga mot jordägarna.

Länsstyrelsen anslöt sig i sitt yttrande till vad förvaltningsutskottet i södra

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.

(Forts.)

Ang. rätten
till bete å
ohägnad mark
inom Älvs-
borgs län.
(Forts.)

Älvsborgs län uttalat och instämde således i skogsvårdsstyrelsens förslag, men ansåg, att vissa modifikationer borde vidtagas. Domänstyrelsen uttalade sig också för skogsvårdsstyrelsens framställning och yttrade, att bestämmelsen om jordägarnas skriftliga överenskommelse skulle verka i den riktningen, att dylik uppgörelse ej gärna kunde träffas, det vill säga det skulle i verkligheten bli ett förbud.

Ur dessa vid ärendets behandling avgivna yttranden framgår, att ganska tungt vägande skäl anförts emot de föreslagna bestämmelserna. Även från skogsmannahäll, där man av naturliga skäl i första rummet anlägger mera skogligen synpunkter, framkommo mycket kraftiga betänkligheter mot den skärpning av betesbestämmelserna, som skogsvårdsstyrelsen ursprungligen föreslagit. Sålunda påpekade jägmästaren i Dalslands revir, att »i Dalslands skogsbygder, där befolkningen mest utgöres av mindre hemmansägare och lägenhetsinnehavare, boskapen av ålder varit en viktig näringskälla och att för djurens framfödande skogsbetet vore av stor betydelse. Det fria betet å de vidsträckta skogsmarkerna gjorde det möjligt att framföda ett med hänsyn till åkerarealen jämförelsevis stort antal nötboskap. Då skogsbetet endast undantagsvis torde kunna ersättas genom anläggning av rationella betesvallar, skulle ett betesförbud säkerligen medföra en väsentlig minskning av kreatursstammen och försvåra utkomstmöjligheterna för skogsbygdens befolkning».

Jag tillåter mig också anföras, vad överjägmästaren i västra distriktet framhållit, då han yttrat sig i detta ärende. Han säger, att det ifrågasatta förbudet skulle komma att medföra mycket allvarliga svårigheter för en stor mängd småbrukare, som för sina kreatur sedan gammalt varit hänvisade till de stora gemensamma skogsmarkerna.

I de skogsbygder, som nu drabbats av dessa särbestämmelser, har emellertid yppat sig en mycket stark opinion mot dem. När förslaget, som utgått från länets skogsvårdsstyrelse, blev känt till sitt innehåll, anordnades ett möte i skogsbygden, vilket fick ganska stor anslutning. Mötet hölls i Långatorp, som ligger i ett stort skogsområde, benämnt Risveden. Där samlade sig enskilda lantbrukare och ombud för åtskilliga socknar, nämligen Erska, Lagmansereds, Långareds, Skepplanda och Hålanda socknar. Deltagarna, uppgående till ett antal av icke mindre än 300 stycken, uttalade sig enhälligt för avlåtande av en framställning till Kungl. Maj:t, av innehåll, att dessa bestämmelser icke skulle bli tillämpliga på Älvsborgs län. Man yttrade, att ett betesförbud för nötkreatur skulle komma att drabba arrendatorer, lägenhetsägare och torpare, det vill säga huvudsakligen de mindre jordbrukarna, och vidare, att det skulle kunna medföra ruin för å skogsmarken bosatta småbrukare, vilkas huvudsakliga inkomst utgjordes av nötkreaturens avkastning, då nötkreaturen under mesta tiden av året hämtade sin föda å skogsmarken.

Framställningar av enahanda slag ha även under år 1926 gjorts från södra delen av Älvsborgs län, där man också har stora skogsmarker och stora skogsområden. På ett allmän möte, som hölls där i slutet av år 1926, beslöt man göra underdånig framställning till Kungl. Maj:t och begära, att de skärpta bestämmelser för betet inom länet, vilka då redan utfärdats, skulle upphävas. I denna framställning deltog ombud för Sätilla, Bollebygds, Björketorps, Töllsjö, Hyssna, Hajoms, Fotskåls och Seglora socknar. Även under innevarande år har framställning gjorts till Kungl. Maj:t om upphävande av dessa rigorösa bestämmelser, vilka hårt drabba dem, som bo på skogshemman i denna skogsbygd. Denna framställning har avlåtits från åtskilliga socknar i norra delen av Älvsborgs län och inom Dalsland.

Med det nu anförda har jag velat visa, att en mycket stark opinion inom länet gör sig gällande mot nu ifrågavarande bestämmelser, som, efter vad jag nyss framhållit, hårt drabba de mindre hemmansägarna, torpare, småbrukare och

egnehemsägare i skogsbygden. Dessa jordbrukare hävda synnerligen små jordarealer. Jag vill för att styrka detta påstående erinra om, att av något mer än 33,000 hemmansdelar, som finnas inom Älvsborgs län, är det över 14,000, som var och en omfattar odlad jord om högst tre hektar. Man kan därför verkligen med fog säga, att Älvsborgs län, särskilt vad skogsbygden angår, bebos till stor del av mindre jordbrukare. Dessa sakna på sina små åkerlappar egentlig betesmark och hagmark. De äro fullständigt beroende av det gemensamma skogsbetet för att kunna uppehålla sina djur. Om nu denna förordning skulle tillämpas strängt efter bokstaven, såsom ock i många fall sker, är det klart, att deras redan förut ganska små djurbesättningar måste reduceras och att deras utkomstmöjligheter försvåras, ja, i många fall nästan omintetgöras.

Det är också en annan synpunkt, som här icke får förgätas, och det är den, att genom skogsbetet kan avkastningen från de små åkerarealerna, där man huvudsakligen bedriver produktion av foderväxter, sparas för vinterutfodringen. Särskilt möjliggöres emellertid genom skogsbetet uppfödande av ungnöt, och detta betyder ganska mycket för dessa små jordägare. Ungnöten kunna sedan med fördel avyttras på hösten. Härigenom få lantbrukarna en för dem välbehörlig inkomst. Jag vill också erinra om, att de människor, det här gäller, äro för sin existens helt och hållet hänvisade till sina små hemman. De ha ingen möjlighet att förskaffa sig någon extra förtjänst, detta är fullständigt uteslutet för dem. De ha små inkomster och måste anpassa sina anspråk på livet här-efter. Men just därför är denna sak av ofantligt stor betydelse för alla de jordbrukare, som bo i dessa bygder. Om man skulle ifrågasätta liknande bestämmelser på andra håll, tror jag inte, att de skulle få sådana verkningar där som de få för dessa småbrukare. Jag tror också, att om Kungl. Maj:t och såväl skogsvårdsmyndigheter som andra i ärendet hörda myndigheter, hade haft fullt klart för sig, vilken verkan bestämmelserna åstadkomma, skulle dessa myndigheter måhända kommit att hysa betänkligheter mot att utfärda dem i den form, som skett. Jag är dessutom alldeles viss om att de, som stå bakom motionen, och många av dem, som nu yrka på dessa bestämmelsers upphävande, äro mera inne i dessa förhållanden, än kanhända de herrar äro, som i dag försvarat utskottets ståndpunkt.

Jag vill också erinra om att exempelvis inom Dals Eds socken för närvarande finnas ett trettiotal ödeställen, vilka förr brukats och givit sina ägare en om ock nödtorftig bärning. Om inga lättnader medgivas i de rigorösa betesbestämmelserna, blir följden, att antalet ödegårdar, ödetorp och ödelagda lägenheter kommer att ökas i raskt tempo. Dessa människor, som utan egen förskyllan råkat i ekonomiska svårigheter, tvingas då att söka sin utkomst vid industri-centra och i städerna för att där i många fall, såsom jag förmodar, endast öka arbetslösheten.

Man kan ju peka på möjligheten till frivilliga överenskommelser. Man förstår emellertid, att då ett skogsområde tillhör 30 till 40 olika delägare och ibland flera av dessa ägare hava gemensamma lotter, blir denna utväg praktiskt taget ofta omöjlig att tillgripa. Om en enda delägare sätter sig på tvären, komma de övriga ingen vart. Och att inhägnas hans eller egen mark, är också i regel outförbart, ty det medför för stora kostnader. Ägototterna sträcka sig över stora skogsområden. Jag har själv rest där nere och sett förhållandena och dessutom fått fullt tillförlitliga meddelanden härom. Det kan finnas skogsskiften, som äro 6—8 kilometer långa och som gå över bergsmarker och moras, men som inte äro mera än kanske 20—30 meter breda. Det är alldeles orimligt att tänka sig, att man skulle inhägnas sådana marker. För övrigt, om man skulle inhägnas dem, om det funnes någon, som kunde åtaga sig kostnaden härför, så kanske det på området icke finnes något vatten för djuren. Här äro förhållandena, kan jag säga, sådana, att det är alldeles nödvändigt, att man har gemensamhetsbete.

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.

(Forts.)

Ang. rätten
till bete å
ohägnad mark
inom Älvs-
borgs län.
(Forts.)

Lantbrukarna i dessa bygder äro också överens om att detta är det fördelaktigaste såväl ur jordbrukar- och jordägarsynpunkt som ur skogsvårdssynpunkt. Det är dock tydligt, att ett mindre antal djur på ett större skogsområde göra betydligt mindre skada eller kanske ingen skada alls på skogsbeståndet än om, såsom i andra fall förekommer, då skogen är delad, ett relativt stort antal djur betar på ett mindre skogsområde.

Rörande den frivilliga överenskommelsen, som jag förmodar, att utskottets majoritet fäst stort avseende vid i denna fråga, tillåter jag mig erinra vad överjägmästaren i västra distriktet härom yttrat. Han säger, att »det torde i få fall bli möjligt att få samtliga delägare i samfällda marker eniga rörande betet, i synnerhet om detta är av mindre betydelse för de större delägarna än för de mindre» — och det är just vad som i många fall är händelsen enligt vad jag erfarit — »vilka senare ej heller kunna göra sig gällande. Men då å andra sidan», yttrar han vidare, »såväl länsstyrelsen som landsting och hushållnings-sällskap ej synas hysa några betänkligheter emot förslaget, finnes givetvis från skogsvårdssynpunkt ej heller något att erinra.»

Nu har ju författningen tillkommit ur skogsvårdssynpunkt för att förhindra, att djuren anställa skada å skogsåterväxten. Man har emellertid gått väl långt, då man låtit förbudet jämväl omfatta nötkreatur. Att får, getter och hästar kunna åstadkomma skada å skogsmark genom att avbeta de späda skotten å skogsplantorna, må väl vara riktigt, men när man påstår, att också nötkreatur skulle åstadkomma sådan skada, torde däremot flertalet med saken förtrogna hava en helt annan uppfattning, särskilt i de fall jag nämnde, då ett fåtal djur beta på ett större skogsområde. Det har tvärtom i många fall vitsordats, att ingen som helst skada sker å skogsåterväxten, då områdena betas av nötkreatur. Jag kan för att bestyrka det citera jägmästarens i Dalslands revir gjorda uttalande i ämnet. Han yttrar rörande den skada, som förorsakats vid betning av hästar och nötkreatur, att flerstädes på Dalsland råder den norska seden att under sommaren släppa hästarna på bete å den samfällda betesmarken. Hästarna skada genom sitt trampande återväxten betydligt *mér* än nötboskapen och böra utan större olägenheter kunna hållas å bete inom hägnad inägomark. Förbud borde därför utfärdas mot hästbete å samfälld skogsmark.

I fråga om den skada, som sker på skogsmark genom hästars betning, och den, som sker eller uppgives ske genom nötkreaturs betning, göres sålunda av en fullt sakkunnig tjänsteman i ansvarig ställning en väsentlig åtskillnad. Utan tvekan förordar han betesförbud för hästar, men han anser icke samma skäl föreligga att förbjuda bete även för nötkreatur. En tydlig skillnad framhäves. Dessutom äro skogsområdena sammanhängande över stora sträckor i Älvsborgs län. Faktiskt är det nu så, att när kreaturen släppas på bete på ett större sådant område, söka de sig självmant fram till den bästa betesmarken och därigenom blir betningen jämnt fördelad. Jag tror därför, att det gemensamma betet snarare är till nytta än till skada för skogsåterväxten.

Att myndigheterna i Älvsborgs län, till vilka motionen varit remitterad för yttrande, gått emot motionen, är ju icke så överraskande, då man känner deras tidigare ställningstagande i detta ärende. Men denna omständighet bör icke få vara avgörande för riksdagen. Utskottsmajoriteten har också hakat sig fast vid de synpunkter, myndigheterna från början angivit, utan att, såvitt jag kan förstå, fästa nödigt avseende vid den andra parten, jordbrukare av olika slag, småbrukare, egnahemsägare, torpare och lägenhetsinnehavare. Man har icke fäst nödigt avseende vid vad de hava för mening, alla dessa skötsamma familjer, som bo på sina små åkerlappar i skogsbygden. För dem är det ett existensvillkor att kunna utnyttja det gemensamma skogsbetet. Riktigheten av detta förhållande har ju också kraftigt understrukits av jägmästaren i Dalslands revir.

Vid betänkandet har fogats en reservation. Reservanterna ha ansett, att det

föreligger fullgoda skäl för en uppmjukning av de nuvarande särbestämmelserna i fråga om betesrätten för Älvsborgs län. De hava därvid, som man finner, inte ansett sig kunna gå så långt som motionären. Jag får för min del säga, att reservanternas förslag borde kunna vara godtagbart såväl för jordägarna som för dem, vilka främst intressera sig för och ivra för en god skogsvård. När det således efter min mening är utsiktslöst att här yrka bifall till motionen, skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.
(Forts.)

Häri instämde herrar *Pettersson, Per Adolf Larsson och Bergman.*

Herr Roos: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger till kammarens avgörande, har ju dels en skoglig och dels en social innebörd. Man torde väl i allmänhet ha den uppfattningen, att ur skoglig synpunkt skulle ett förbud mot skogsbete vara till avgjord nytta. Den uppfattningen hade riksdagen så sent som 1923, och den uppfattningen har ju Kungl. Maj:t också under olika regeringar anslutit sig till. Och likaså torde alla i skogsväsendet särskilt förfarna gå med på att det väl knappt finns någon större fara eller åtminstone inte många så stora faror för en tryggad skogsåterväxt som just skogsbetet. Många av kammarens ledamöter ha säkerligen, då de farit igenom olika landsändar, iakttagit stora sträckor, där det knappt finns någon underskog, och detta förhållande torde nog få tillskrivas den omständigheten, att kreatur där fått beta. Jag skulle inte ha nämnt detta, om inte den siste ärade talaren, motionären i frågan, nyss hade sagt, att kreatursbetet torde snarare gagna än skada skogsåterväxten. Att kreaturen bita av toppar och sidokvistar på de unga furuplantorna, så att dessa bli missbildade och värdelösa, skulle således gagna skogsåterväxten. Ja, man skulle ju kunna tillägga åtskilligt i detta hänseende, men jag vill inte, då jag ju inte själv kan anses som expert i saken, hålla någon sorts föreläsning angående kreatursbetets skadliga inverkan på skogsåterväxten.

Jag nämnde nyss, att frågan har inte blott en skoglig utan även en social sida. Det är alldeles riktigt vad som har anförts av motionären och av en reservant inom utskottet, att det finns personer, som blivit och bliva lidande på detta förbud. Jag medger inte, att detta kan sägas om alla delägare i dessa skogsallmänningar. Många ha ju satt sig emot en överenskommelse, just i insikt om att en betryggad skogsåterväxt är för dem av mycket större ekonomiskt värde än det lilla, åtminstone i många fall lilla bete de kunna komma åt för sina kreatur. Men det är många, som bli lidande. Somliga kunna emellertid inte göra några anspråk gällande på grundval av detta lidande. Dem har vederfarits en minskning i inkomst, därför att de inte längre kunna intaga andras kreatur till bete på gemensam skogsmark, och detta kunna de ju inte åberopa som något skäl. Men det finns en hel del småbrukare och lägenhetsinnehavare, som kanske ha en enda ko och vilkas livsuppehälle är i betydlig mån beroende av den avkastning, som denna ko lämnar. Dessa ha drabbats av förlust genom förbudets genomförande, men, herr Johan Johansson, är det inte en lämpligare utväg att ordna förhållandet för dem att gå till Älvsborgs läns landsting eller till detta läns bägge hushållningssällskap och till dem rikta en framställning, att de måtte på något sätt åstadkomma en uppmjukning av förbudet, än att göra på det sätt, som reservanternas här ha föreslagit, vilket jag anser skulle totalt fördärva hela lagens effekt? Jag läste häromdagen i Svenska landtmannen en uppsats, där det uttalades såsom önskvärt, att dessa personer, som knappast ha någon egen mark annat än stuguområdet, måtte få betesrättighet. Det skulle, säger han, betyda så litet; det är så få kor, att om de också i sin mån göra skada, så är denna

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.
(Forts.)

skada så ringa, att man inte behöver fästa avseende vid den. Om en framställning i denna riktning göres till landsting och hushållningssällskap och dessa med sin kännedom om förhållandena finna den berättigad, så lära de inte underlåta att vidtaga åtgärd i frågan. Men att riksdagen, när riksdagen har sagt, att Kungl. Maj:t må efter myndigheternas framställning meddela beslut härom, skulle säga: »Nej, detta beslut, som Kungl. Maj:t har fattat, är oriktigt, Kungl. Maj:t hade på bordet framställningar från dessa 300 småbrukare, och Kungl. Maj:t fäste inte något avseende vid dem, utan utfärdade förbud. Låt oss göra om den saken!» Jag kan inte gå med på den vägen. Det var den Sänderska regeringen, som utfärdade kungörelsen, och jag tror inte, att den regeringen alldeles förbisåg dessa klagomål, som hade inkommit. Att den i själva verket inte gjorde det, visas också därav, att den i viss mån modifierade förordningen. Men att nu efteråt riksdagen skall säga, att dessa framställningar från 300 småbrukare vore så befogade, att man därför bör upphäva hela denna förordning, det tror jag inte är rätta vägen. Trots allt vad som här blivit talat, ha vi inte någon fullkomlig klarhet vare sig om det verkliga behovet för skogsåterväxten i Älvsborgs län av betesförbudets bibehållande eller om skogsbebyggarnas behov av betesmark och hur detta behov lättast och lämpligast kan tillgodoses. Jag skulle för min del inte anse det välbetänkt, om riksdagen på grundval av denna motion skulle avlåta en skrivelse i det syfte, som motionen och reservationen innebära. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Tjällgren: Herr talman! Jag begärde ordet för att framställa en fråga till utskottets ordförande, herr Julin.

Jag har inte kunnat finna, att utskottet sagt ett ord om den utredning eller rättare sagt det förslag till lag om ägofred, som är avsedd att ersätta den nuvarande stängselförordningen, och man kan fråga sig, om inte utskottet haft kännedom om detta förslag. Det har förvånat mig, att inte utskottet nämnt ett ord om den saken i sitt betänkande.

Vad sedan den här föreliggande frågan angår, vill jag, då jag i alla fall har ordet, passa på att säga, att frågan om rätt till bete å ohägnad mark är ett spörsmål, som sannolikt kommer att bli föremål för mycken diskussion och många överläggningar under de närmaste åren. Det är ju så, att de, som enbart ha intresse för skogen, anse, att skogsbetet, såsom man i dagligt tal kallar bete å ohägnad mark, inte bör få förekomma, under det andra, som ha andra intressen — jag tänker då närmast på jordbrukarna och deras speciella intresse — anse, att ett förbud mot bete på ohägnad mark skulle medföra rätt så svåra följder för dem. Nu vill jag för min del säga — jag har sagt det vid ett föregående tillfälle, det var under skogsveckan här i Stockholm — att jag respekterar och beundrar skogsvårdens förespråkare för det intresse, som de visa för sin speciella verksamhet, men jag tror i alla fall, att det inte är lyckligt, när man lagstiftar, om man tar sådan hänsyn till fackkunskapen på ett håll, att man skadar andra intressen, i förevarande fall närmast jordbrukets. Det är ju så, att om till exempel herrar militärer vid alla tillfällen skulle få sina önskemål genomförda här i riksdagen, skulle det inte vara så lyckligt för vårt land. Likaså, om herrar skolmästare skulle ha fått alla sina förslag genomförda, kanske det icke heller varit så bra.

Så är det nu också i förevarande fall. Man bör naturligtvis taga hänsyn till vad herrar jägmästare och övriga skogsintresserade säga, men man får inte gå så långt, att man skadar andras berättigade intressen. Skulle man nämligen förbjuda bete å skogsmark, skulle enligt min övertygelse tusentals jordbrukare komma i ett läge, som för dem vore synnerligen svårt.

Jag skulle i stort sett kunna inskränka mig till att instämma i vad herr

Johansson i Friggeråker nyss yttrade. Jag vill emellertid på grund av att den siste ärade talaren framhöll, vilken skada bete å skogsmark åstadkommer för skogens återväxt, säga, att det ju är klart, att vad får och getter beträffar denna skada är alldeles uppenbar. I övrigt har jag emellertid svårt att förstå, att just bete av t. ex. hästar och nötkreatur skulle vara så skadligt, som man från vissa håll vill göra gällande. Såvitt jag vet, har inom de norrländska länen skogsbete förekommit sedan urminnes tider, så länge det funnits människor där. Det förefaller mig då egendomligt, att åtminstone i mitt län skogsvårdsstyrelsens främsta uppgift är att vidtaga särskilda åtgärder för gallring av ungskogsbeståndet. Det visar sig nämligen, att skogen växer i för tätta bestånd och därför måste gallras. Hade det varit så, som man här från visst håll velat göra gällande, att betet å skogsmark varit så skadligt, så skulle naturligtvis någon särskild gallring av skogen knappast ha behövts. Skadan av betet kan således icke vara så stor, som man här påstår.

Nu har ju utskottet gått på en annan linje än motionären föreslagit. Då det nu, som sagt, föreligger en utredning och ett förslag, som jag tager för givet kommer under riksdagens behandling nästa år, hade man möjligtvis kunnat stanna vid ett påpekande därav.

Men som saken nu ligger, kommer jag emellertid, då jag anser, att här föreligger ett berättigat krav från en hel del mindre jordbrukare i Älvsborgs län, att rösta för herr Larséns reservation. Jag kan nämligen inte anse det riktigt, att det skall vara möjligt för en enda delägare i ett byalag eller beteslag att förbjuda alla de övriga att på sin egen mark hålla betande djur.

Herr Julin, Teodor: Herr talman! Till herr Tjällgren ber jag att få säga, att det för utskottet givetvis varit angeläget att i denna fråga sovra det material, som vi naturligtvis hade införskaffat.

Här är det ju heller icke fråga om någon lagstiftning, där riksdagen ensam kan ingripa, utan det är rent av, som herr Roos nyss påpekade, frågan om huruvida riksdagen i sakens nuvarande läge alls har med den att göra, då ju riksdagen har uppdragit åt Kungl. Maj:t att inom de olika länen göra undersökningar och utfärda de bestämmelser, som kunna vara nödiga inom respektive områden. Och att fördjupa sig i den lagstiftning, som förberedes på det område, som herr Tjällgren berörde, fanns icke någon anledning att göra för utskottet.

Jag har icke så mycket att tillägga i denna fråga. Det är alldeles riktigt, som den ärade motionären säger, att jag icke alls kan åberopa någon egen sakkunskap. Jag har därför också här varit mycket noga med att stödja mig på auktoriteter, och jag har hänvisat till det tryckta betänkandet, där vi hela tiden just stödja oss på de olika myndigheter, som ha uttalat sig i frågan. Men då jag betraktar även motionären som en auktoritet, skulle jag ju ha kunnat stödja mig på honom, om han icke gjort sig skyldig till vissa betänkliga överdrifter. Han talar om de ödehemman, som finnas i Dalsland. Han säger visserligen inte direkt, att deras egenskap av ödehemman beror på den kungl. kungörelse, som varit i kraft sedan 1 januari 1928, och han kan naturligtvis icke heller mena det, men han uttrycker sig så, att man kan få den uppfattningen.

För övrigt begår han även en annan överdrift. Han säger, att det är så svårt att träffa överenskommelser om dessa gemensamhetsbeten. Enligt min mening är emellertid inom Älvsborgs län förhållandet det rakt motsatta. Det är ju icke mindre än 77 stycken överenskommelser, som ögonblickligen kommit till stånd. Det är nog så — jag tror, att den ärade motionären måste ge oss rätt i det — att den ovilja, som på vissa håll kommit till synes i Älvsborgs län,

Ang. rätten
till bete å
hägnað mark
inom Ålvs-
borgs län.

(Forts.)

till stor del beror på det besvär, som denna lagstiftning vållat vederbörande. Men man kan ju icke få något för intet. Vill man säkerställa skogens återväxt, får man väl lov att göra sig någon möda, och en del av den möda man haft är just åstadkommandet av dessa överenskommelser. Startåret har givetvis varit besvärligt, och därför ha dessa klagande röster hörts. Jag tror emellertid, att det är mycket lämpligt, att man väntar någon tid och ser, om icke denna klagan ger sig. Man kommer nog då att finna, att allesamman, såväl de, som bedriva boskapsskötsel, som de, vilka bedriva skogsbruk, ha nytta av dessa bestämmelser. Jag tror mig kunna säga, att man även inom en hel del andra län överväger likartade föreskrifter.

Ytterligare en överdrift, som kommit till synes här och som för övrigt också herr Tjällgren gjorde sig skyldig till, är, att man talar om detta förbud, som om det gällde ett generellt betesförbud på skogsmark. Det gäller dock endast betesförbud under den tid, då det kan föreligga någon fara för skogens återväxt, alltså endast förra delen av året eller tiden före den 1 juli.

Härmed kommer jag också in på herr Larséns, alltså reservanternas, ståndpunkt. De vitsorda tillfullo behovet av bestämmelser angående förbud mot skogsbete under vad man skulle kunna kalla för farlig tid, men de vilja inskränka den farliga tiden till endast fem månader av året, medan den kungl. förordningen sätter den till sex månader. Jag vädjar till kammaren: är det verkligen rimligt, att vi här på rak arm gå in för att uttala, att det ena är rätt och det andra orätt, och biträda reservanternas, som äro så säkra på sin sak här? Det är väl bättre, att frågan går via Kungl. Maj:t, när det är Kungl. Maj:t, som skall utfärda bestämmelserna, och vi ha ingenting att frukta på den punkten, ty, som motionären själv upplyste, kommer snart på Kungl. Maj:ts bord att ligga en framställning från vederbörande, som beröras av dessa bestämmelser. Det är naturligtvis rätt myndighet, som bör taga upp denna fråga, och rätt myndighet är i detta fall Kungl. Maj:t och icke riksdagen. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Johansson, Johan: Gentemot de synpunkter, som framhållits av såväl herr Roos som herr Julin, att det icke kan vara lämpligt ur skogsvårdssynpunkt, alltså för skogsåterväxten, att djuren gå i skogsmarken och toppa av unga plantor — d. v. s. de söta knopparna — får jag säga, att jag tror, att beträffande hästar, får och getter kunna vi vara fullt ense om, att de göra skada. Men det förefinnes icke samma enighet och övertygelse om skadligheten, när det gäller nötkreatur, utan denna fråga är tvärtom mycket omstridd.

Jag har från ofantligt många håll fått höra den uppgiften — och det ligger väl ändå något därunder — att nötkreatur, så länge de ha bete på marken, icke röra de unga plantorna. Jag har fått den uppgiften från arrendatorer under domänstyrelsen, alltså kronoarrendatorer. De säga, att skulle det vara så, att nötkreatur åstadkomma skada i likhet med hästar, får och getter, så kunde de naturligtvis icke få lov att ha sina kreatur på bete på skogsmarken, ty i domänstyrelsen är man ju synnerligen omtänksam och rädd om skogen. Jag tror, att skogsvårdsstyrelsen och myndigheterna icke ha beaktat, hur denna fråga ligger till. Jag vill säga, att de personer det här gäller äga ju dessa marker, och jag vill försäkra herrarna, att de äro måna om skogens återväxt och sörja för den ganska bra. Ty vi ha nu kommit därefter, att det finnes högst få jordägare i detta land, som icke mer och mer börja inse betydelsen av en rationellt bedriven skogsvård.

Vidare säger utskottets ärade ordförande, att det skulle ha varit riktigare, om dessa jordbrukare vänt sig till hushållningssällskap och landsting. Ja, det ha de nog gjort. De ha även där framfört sina synpunkter, men dessa ha icke beaktats. Om jag icke missminner mig, var det, när denna fråga senast var

före i landstinget, 28 röster för ett upphävande av detta förbud och 33 emot, således fanns det en mycket stor minoritet för en ändring i dessa bestämmelser.

Vidare får man också taga hänsyn till de säregna förhållandena i Älvsborgs län. Det är ju så, att å ena sidan finnas där ganska omfattande skogsområden och å andra sidan slättbygder. De, som bo på slättbygden, och även en stor del av dem, som bo i kanten av skogsbygden, ha icke den minsta olägenhet av dessa skärpta bestämmelser. Ofantligt mycket beror således på, hur dessa grupper äro representerade i landstinget. Är förhållandet det, att skogsbygdens folk, dessa små jordbrukare, mindre hemmansägare och lägenhetsinnehavare samt egnahemsägare äro ytterst svagt representerade i hushållningssällskap och landsting, komma de ju ingenstans med sina krav. Dessa framställningar både till Konungen och även till hushållningssällskap och landsting komma ju från skogsbygdens befolkning i Älvsborgs län, och ehuru de av denna befolkning framförda synpunkterna icke blivit beaktade, får man väl ändock räkna med, att det föreligger säregna förhållanden just i dessa trakter.

Herr Julin påstår, att det är så lätt att komma till överenskommelser i fråga om dessa skogsmarker. Jag vill då fråga: Är det verkligen så lätt? Jag tror tvärtom, att det faller sig ganska svårt. Den starka opinion, som framkommit, visar väl också, att man i många fall icke kunnat komma till någon överenskommelse. Och när man icke får gehör för sina synpunkter på något annat håll, då har man väl, herr Julin, icke något annat att göra än att vända sig till riksdagen. Även dessa fattiga människor i skogsbygderna, som bara trälät och slitit all sin tid och som vilja stanna kvar på sina hemman, skola väl ha möjlighet att gå till riksdagen och framlägga sina önskemål, när de icke finna förståelse hos Kungl. Maj:t. Att det icke är så lätt att träffa skriftliga överenskommelser om dessa beten, som herr Julin påstår, kan man ju se av förhållandena i Älvsborgs län. Jag vill anföra ett exempel, som jag har hämtat direkt ur mantalslängden, nämligen $\frac{1}{2}$ mantal Hedalen. Där finnas icke mindre än 29 olika ägare, och det behövs bara, att en enda säger stopp, så är det hela omöjliggjort. Det kan hända, att denne icke har något särskilt intresse av själva betet på skogsmarken, men han säger ändock: »Jag tillåter icke sådant bete.» Då måste antingen skogen inhägnas, eller också skogsbetet totalt uppgivas. Vidare ha vi 1 mantal Backa. Där finnas icke mindre än 31 ägare, och det är då givet, att det bör vara ganska svårt att komma till någon överenskommelse i ett sådant fall, så länge det finns en bestämmelse, att en enda av de 31 kan bestämma över de övriga 30.

Jag tycker det är konstigt, att särbestämmelser skola finnas enbart för Älvsborgs län. Varför ha icke framställningar gjorts från andra län i syfte att införa sådana bestämmelser? Varför har det icke befunnits lämpligt att företaga ändringar även i fråga om andra provinser? Jag skulle vilja säga herrarna: tänk, om man skulle införa sådana bestämmelser för smålänningarna, att de icke skulle få utnyttja skogsbetet, eller om det infördes sådan bestämmelse över lag i vårt land! Det skulle då alldeles säkert bli tiotusentals ödehemman inom de svenska skogsbygderna.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, hurusom 1 mantal Sund i Nossemarks socken har ohägnade skogsmarker, som sammanhänga med flera hemman i Torrskogs, Håbols, Dals Eds och Trankils socknar i Värmlands län. Där gälla å ena sidan särbestämmelserna för Älvsborgs län och å andra sidan tidigare bestämmelser. Hur skall man göra med dylika stora skogsområden, som gå in i andra län, t. ex. i Värmlands och Jönköpings län?

Jag får för min del säga, att i fråga om dessa särbestämmelser för Älvsborgs län mycket starka skäl tala för, att riksdagen verkligen beaktar de svåra förhållandena, och att här — som reservanterna uttryckt sig — finnes ett tillfälle för oss att på samma gång upphjälpa just de små jordbrukarnas bryd-

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.
(Forts.)

Ang. rätten
till bete å
ohägnad mark
inom Älvs-
borgs län.
(Forts.)

samma ekonomiska läge. Många äro för sin försörjning och utkomst absolut hänvisade till att utnyttja detta skogsbete. Man får taga hänsyn till, att de ha mycket små åkerarealer, och att de, om de skulle låta boskapen på sommaren avbeta gräset på den odlade jorden, icke skulle ha något att utfodra sina djur med på hösten och vintern, utan då bli tvungna att minska sin djurbesättning. För dessa småbrukare betyder det ofantligt mycket, om de kunna ha ett djur mer eller mindre.

Herr talman! Jag tillåter mig vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Tamm**: Herr talman! Jag tog mig friheten begära ordet för att här angiva, hur man på fackmannahåll ser på betesfrågan. Jag skulle dock först i förbigående vilja svara på ett yttrande, som fälldes av herr Tjällgren nyss. Han sade, att man inte får tillmötesgå herrar jägmästares yrkanden alltför mycket, och han jämförde dessa yrkanden med t. ex. militärens och skollärares. På detta vill jag endast svara, att jägmästarnas yrkanden i detta fall inte alls sammanfalla med deras egna yrkesintressen, utan de tala här — i motsats mot vad kanhända fallet är med militärer och även skollärare — såsom tillhörande en kår, vilken endast har hand om tillsynen över skogarna. Vad man från deras håll säger är alltså rena rådgivande fackmannauttalanden. I det fallet böra jägmästarnas intressen sammanfalla med de jordbrukares, som vi här närmast tala om.

Vad så beträffar själva frågan om skogsbetet och dess skadlighet, ligger saken så till att man på skogsmannahåll nu mer och mer fått den uppfattningen, att betet är i hög grad skadligt för skogsäterväxten. Dock är det naturligtvis en oerhörd skillnad mellan förhållandena i Norrland, där beteskreaturens antal är jämförelsevis litet i förhållande till skogsarealerna, och i södra Sverige.

Vad sedan beträffar nötkreatur, hästar och får, är man på det klara med att får icke skola tillåtas beta på gemensam mark, och ingen har ens framställt någon sådan tanke. Det ligger för övrigt nog också till så, att hästarna vid skogsbetning åsamka betydligt större skada än nötkreaturen. Vad dessa sistnämnda beträffar, kan man, som det redan framhållits här, urskilja två olika sätt, på vilka de åstadkomma skada, nämligen genom avbitning av topparna på plantorna och genom nedtrampande av växtligheten. Rörande avbitandet av toppar har man på många håll gjort den observationen, att det egentligen mera är enskilda nötkreatur, som åstadkomma denna skada. Detta är särskilt fallet, om man släpper ut dem tidigt om vårarna, när plantorna börja skjuta sina små skott — speciellt tallskotten äro ganska söta och kunna vara rätt begärliga för kreaturen — samtidigt som betet på marken är mycket obetydligt. Därför finnes det naturligtvis ett visst berättigande i den tankegång, som framträder i reservationen, nämligen att man skulle åtminstone förbjuda utsläppande av djuren före den 1 juni, ty om en sådan bestämmelse förefinnes, kan åtminstone så långt söder ut som i Älvsborgs län knappast någon skada behöva befaras genom avbitande av plantornas toppar.

Jag kommer nu till den andra möjligheten för skadegörelse: nedtrampande av växtligheten. Det är ju så, att just på relativt svåröryngrade marker, mera gräsbevuxna marker, samlas djuren, och där kan skadan bli ganska väsentlig. Jag får därför såsom skogsman fullt instämma i den uppfattningen, att skogsbetet i det avseendet är skadligt. Jag kan dock inte undgå att se denna fråga även ur den andra synpunkt, som här har anlagts, nämligen att det förefinnes ett behov att åstadkomma någon sorts betesmöjligheter för de små jordbrukarna. Betesfrågan är ytterligt svårlöst, den är relativt lättare att lösa i landets södra delar, där man kan åstadkomma goda beten dels i form av kultur-

beten på åkrar, dels genom att på hagmark och dylikt företaga övergödsling. Allt eftersom man kommer längre upp i skogsbygderna — och jag förmodar, att det åtminstone delvis förhåller sig på samma sätt i Småland och Västergötland och högre belägna områden i södra Sverige — visar det sig, att det är mycket svårt att för rimliga kostnader erhålla en tillfredsställande lösning av betesfrågan. Jag vill säga, att t. ex. i stora delar av Bergslagen är denna fråga fullkomligt olöst, och jag ser knappast någon möjlighet till att man där under den närmaste tiden skall kunna nå så långt, att man skall kunna förbjuda bete på skog överhuvud taget.

Hur förhållandena gestalta sig nere i Älvsborgs län är för mig mycket svårt att avgöra, men det förefaller, som om under någon tid ett visst behov skulle ha förelegat av införande av detta allmänna betesförbud där, eftersom det införts för Älvsborgs län i motsats till andra delar av landet. Såsom herr Tjällgren förut framhållit, föreligger nu på dagordningen en fråga om ny stängselsförordning, och därvidlag göra sig olika synpunkter gällande. Det är fråga om huruvida man skall införa s. k. vårdnadsplikt eller stängselskyldighet. Vårdnadsplikten innebär, att var och en, som släpper kreatur på skog, skall vara skyldig att taga hand om dem själv. Införas dylika lagbestämmelser, vilket väl torde vara att förvänta, då har man ganska svårt att se, vad det skulle vara för mening i att införa en lagstiftning för Älvsborgs län som frigiver betet, ty dessa lagbestämmelser om vårdnadsplikt komme naturligtvis att återigen verka rent hindrande därvidlag.

Jag för min personliga del kan ju inte direkt yttra mig om förhållandena i Älvsborgs län, men jag får dock säga, att en viss försiktighet bör överhuvud taget iakttagas, just när det gäller det gemensamma skogsbetet, därför att enskilda skogsägare absolut inte kunna skydda sig på detta vis, om de skola vara nödsakade att på sina marker släppa in andras kreatur i någon större mängd. Å andra sidan bör man, såsom här framhållits, även taga hänsyn till den rent sociala sidan av saken. Detta gör, att denna fråga är så speciellt betonad just för Älvsborgs län, vilket medför, att jag är ytterligt tveksam om vilken ståndpunkt jag skall intaga. Ur ren skogsmannasynpunkt vore naturligtvis det enda riktiga att säga, att utvecklingen har gått för långt för att vi skulle kunna återgå till ett sådant stadium, som reservanterna yrka på, men å andra sidan vill jag inte taga något bestämt avstånd från deras önskemål. Jag har här endast velat söka belysa frågans allmänna läge. Det gällde verkligen att bemöta en del ganska oriktiga påståenden härvidlag. Man har till och med velat göra gällande, att skogsbetet icke alls skulle vara skadligt. Det medför tvärtom mycket stora skador, men när man försöker väga den skada, som skogsbetet åstadkommer, mot de sociala vinsterna därav, så är det ju, om jag så får säga, snarare en smakfråga, vilken lösning man väljer, och den frågan är synnerligen svår att här bedöma för litet var av kammarens ledamöter. Jag vågar i detta speciella fall knappast taga någon direkt ståndpunkt i frågan. Jag har endast velat söka belysa, hur den ligger till ur rent allmän skogs-synpunkt.

Herr Larsén: Efter det synnerligen sakrika och vederhäftiga uttalande, som den föregående ärade talaren gjort, skulle jag inte alls ha begärt ordet, ty i det stora hela står han ändå på samma sida som jag i den föreliggande frågan. Jag har endast begärt ordet för att bemöta utskottets ärade ordförande. Han har nämligen i min mun lagt ett yttrande, som jag inte har fällt, och därefter har han polemiserat mot detta förmenta yttrande. Han vill göra troligt, att jag skulle ha sagt, att om korna avbita sidokvistar på barrträdsplantorna, så skulle det inte innebära någon skada. Ett sådant yttrande har jag aldrig fällt.

Samme talare använde det argumentet, att då det var den Sandlerska rege-

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.
(Fortw.)

Ang. rätten
till bete å
ohägnad mark
inom Älvs-
borgs län.
(Forts.)

ringen, som utfärdade den ifrågavarande kungörelsen, så kunde man vara övertygad om att den tagit hänsyn till de sociala synpunkterna. Det har den verkliga gjort, vilket visas därav, att det krav, som från början framställdes, gick mycket längre än den kungörelse, som sedermera utfärdades. Skillnaden mellan det förslag, som jag framställer, och den nu gällande förordningen är för övrigt endast, att jag önskar en månads förlängning av betestiden för lantbrukarnas nötkreatur.

Utskottets vice ordförande har sagt, att vi ha så liten erfarenhet av huru denna förordning verkar, då den tillkom först förra året, att vi därför böra vänta, innan vi vidtaga några anstalter för dess upphävande. Man bör se till, hur den kommer att verka. Så kan man resonera i många fall, men man kan inte göra det, när det gäller personers väl eller ve, deras uppehälle, och allra minst, när det gäller uppehållet för en hel klass i ett helt län. Här föreligger fara för att det skall gå, som det heter i ordspråket: medan gräset växer, dör kon — här skulle man kanske säga: medan skogen växer, dör småbrukarens ko. Ty för att man skall kunna se verkningarna av denna förordning, måste man väl vänta, ända till dess skogen vuxit upp.

I varje fall må det väl ankomma på utskottet att visa, att förhållandena i Älvsborgs län äro så säregna, att man i detta län skulle behöva inskränkande bestämmelser, som man inte har ansett nödvändiga i något annat län, varken norr eller söder därom.

Jag förstår mycket väl, att skogsvårdsstyrelsen här endast tagit hänsyn till skogsvårdsintresset, och jag vill inte klandra den därför — det hör kanske till dess uppgift — men man kan otvivelaktigt tjäna skogens gudom, utan att småbrukaren skall göras till offerlamm.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Tamm**: Herr talman! Jag undvek att göra något yrkande, då jag slutade mitt föregående anförande. Jag anser dock, att denna fråga lämpligast bör framföras genom landstinget eller hushållningssällskapet inom Älvsborgs län. Det är helt enkelt omöjligt att här bedöma de enskilda förhållanden där nere, som det kan röra sig om. Då frågan ligger så till, som jag förut framhöll, att denna särslagstiftning i Älvsborgs län på sin tid tillkom just på länets egen begäran, så förefaller det mig riktigtast, att frågan bäres fram genom hushållningssällskapet eller landstinget. I ärendets nuvarande läge anser jag följaktligen det bästa vara att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Johansson, Johan**: Jag kan inte förstå, varför den väg vi föreslå skall anses oframkomlig. Det är ju alldeles givet, att för alla de många i Älvsborgs län, för vilka man förhalar lösningen av denna fråga år efter år, kan det verkligen inträffa stora olyckor, och vi kunna faktiskt inte stå till svars för någonting sådant. Jag tycker, att här är det fråga om en ytterst obetydlig justering, som väl inte kan medföra några större skador. Det gäller ju endast, huruvida man skall få släppa ut sina nötkreatur — det är bara dem, det är fråga om — den 1 juni eller den 1 juli. Om lantbrukarna, såsom fallet är enligt nuvarande bestämmelse, nödgas dröja till den 1 juli, har ju detta bete i stort sett inte något värde för djuren, och då är hela anordningen till ingen nytta. Jag tycker, att läget ligger så, att det är fråga om så skyndsamt ingripande som möjligt för att stödja just dem, det här gäller. Frågan har faktiskt inte någon större betydelse ur formell synpunkt, och jag vill erinra, att den har varit före både i landsting och hushållningssällskap. Jag nämnde i mitt förra anförande, att i landstinget ställde sig röstsiffrorna så, att det var 28, som voro för ett upphävande av de nu gällande bestämmelserna, och 33, som voro däremot. Det var således en mycket stark minoritet.

Jag vill säga, att här föreligga synnerligen tungt vägande skäl för att riksdagen tar hänsyn till de förhållanden, som verkligen råda i Älvsborgs län. Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Ang. rätten till bete å ohägnad mark inom Älvsborgs län.

(Forts.)

Herr **Julin, Teodor**: Jag ber om ursäkt för att jag träder upp för tredje gången, vilket torde vara ett stort fel i en debatt, men jag är nödsakad därtill, därför att jag står som talesman för utskottet. De, som vilja stödja reservationen, söka spela ut småbrukarna mot oss. Det är, som om vi skulle vara dessas fiender och som om de hade sitt säkra stöd i reservanterna. Ingenting kan vara felaktigare, och det är naturligtvis inte heller deras hjärtas mening hos dem, som tala för reservationen. Min protest är alltså inte reell utan formell.

Jag anser mig emellertid böra vända på saken så att jag frågar dem, som stödja reservationen, huruvida de verkligen gå småbrukarnas intressen genom att begära, att riksdagens första kammare skall ta ståndpunkt till frågan, huruvida djuren skola få släppas ut den 1 juli eller den 1 juni. Riksdagens första kammare är sannerligen icke van att fatta beslut utan utredningar. På denna punkt torde ingen utredning föreligga, och om första kammaren nu gör ett uttalande här, så lär Kungl. Maj:t nog bli så bunden, att Kungl. Maj:t kanske inte alls fattar det beslut, som motionären innerst inne önskar, när framställningarna komma till Kungl. Maj:t. Motionären har visserligen sagt, att vederbörande inte förmådde få landstinget med sig, men det behöves icke. Vederbörande kunna gå direkt till Kungl. Maj:t, ty det är från Kungl. Maj:t, som förordningen kommer, och det är Kungl. Maj:t ensam, som kan upphäva densamma. Jag tror, att det inte alls är riksdagens sak att i detta fall göra något uttalande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion, I: 204, om undersökning för avhjä-

pande av de olägenheter, som föranledas av det s. k. ålbottengarnsfisket, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Interpellation ang. ifrågasatt revision av folkskolans kursplaner i kristendoms-kunskap.

Herr **Hellberg** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Sedan någon tid tillbaka har i en del av pressen ävensom från vissa menigheters och sammanslutningars sida en omfattande propaganda förts i syfte att åstadkomma ändringar i 1919 års undervisningsplans föreskrifter i fråga om kristendomsundervisningen i folkskolan. I främsta rummet har denna propaganda inriktat sig på att få i folkskolan återinförd utanläsning av Luthers lilla katekes. Även i övrigt synes agitationen avse en rubbning i grunderna för folkskolans kristendomsundervisning, såsom denna med avseende på kurser och anvisningar utformats i undervisningsplanen. Frågan lärer och genom flera olika framställningar komma under Kungl. Maj:ts prövning.

Då jag känner mig övertygad om att ett återinförande av katekesutanläsningen i folkskolan och ett frångående av principen, att kristendomsundervisningen skall byggas på bibeln, enkannerligen Jesu lära, skulle vara olyckligt och komma att i landet ge upphov till upprivande strider och bitterhet, varav intet gott kan komma för vare sig kristendomen, skolan eller samhället, anser jag det vara av synnerlig vikt att erfaras, hur den inom regeringen i första hand ansvarige ställer sig till dessa spörsmål. Jag tillåter mig därför vördsamt hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställa följande spörsmål:

1:o) Kunna vi förlita oss på att herr statsrådet inför Kungl. Maj:t avstyrker de framställningar, som gjorts eller komma att göras om katekesutanläsningens återinförande i en eller annan form eller i viss omfattning inom folkskolan?

2:o) Finner herr statsrådet lämpligt att vid en kommande behandling av framställningar om revision av folkskolans undervisningsplan lämna dessa kursplaner i kristendoms-kunskap jämte till desamma knutna anvisningar i deras principiella delar orubbade?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Umeå stad;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga fastigheter i Göteborg m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av en tryggare rättslig ställning åt biträdande lärare vid folkskolor och lärare vid mindre folkskolor jämte en i ämnet väckt motion;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till

Härnösands stad av äganderätten till därvarande högre allmänna läroverks byggnader;

nr 66, i anledning av väckta motioner angående anslag till anordnande av kurser i esperanto;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att använda viss del av överskottet å olika till säkerhetsanstalter för sjöfarten anvisade anslagsposter till anskaffande av en motorjakt till Erholmens gasstation inom västra lotsdistriktet;

nr 68, i anledning av väckt motion om befrielse för Överluleå kommun från återbetalning av vissa för kronan tillhöriga fastigheter erlagda skattebelopp;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån; samt

nr 70, i anledning av väckt motion om anslag till skadeersättningar åt vissa fiskexportfirmor på grund av inträffat dröjsmål vid transport å statens järnvägar;

bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tulltaxeförordning ävensom i ämnet väckta motioner:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av väckt motion angående statsanslag för premiering av välskötta mindre skogsbruk;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 11 § i förordningen den 26 januari 1894 (nr 17) angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för bekämpande av potatiskräfta; samt

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94 angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, punkten 17;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om folken och freden; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om den allmänna, omedelbara och fullständiga avrustningen; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, i anledning av motion I: 216 angående ändrade kontrollföreskrifter rörande införsel till riket av vissa djur och köttvaror; samt

nr 7, i anledning av väckt motion, II: 299, angående den efter krisåren tillämpade allmänna lönepolitikens inverkan på jordbrukets ekonomi m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående biträdande av accord med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m.;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Sala—Gysinge—Gävle nya järnvägsaktiebolags skuld till staten;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbetalande av viss del av deposition till säkerhet för fullgörande av stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Almeboda till Ingelstad;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal angående rätt till dämning vid Älvkarleby kraftstation m. m.; samt

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till lantbrukaren Oscar Carlssons i Lillgården, Östra Tollstad, hustru Helga Carlsson för genom brottsligt förfarande i tjänsten av lantbrevbärare orsakad förlust.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.47 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.